

40.483. III, M, h.

J. Lewis

U T Z V I L S T V O

3 a

Slovénske wóle

p o

nes. kra.l. derxávan.

Velá nezvezano . . . . . 12 kr.

Vz tãrdam vezále . . . . . 15 kr.

---

*Se nesárskega kra.l.čevgega apostólskega Veliqá-
stva praviño in dovolénem.*

VZ LUBLÁNŹ 1830.

Na pródaj ve bukvárnerje za lúdske wóle Lu-
blánskega poglavárstva, ve wólah.

A handwritten signature.

1N=030096772

V v o d.

---

§. 1. **U**tevilita ale rájtata je po znánah utevilitah znájte neznáne.

Utevilstvo (rájtva) je vsákemu potrebnó. Kdór to zná, obravná velíko lóxej svoje oprávilá po redz, zapisúje vse prejemke in izdávke, in ne zabréde takó láhko vz dolgóve.

§. 2. *Utevilstvo* je *dvóje*: na *pámet* brez písána, in na *pismo* se utevílkama.

P Ě R V A S T Á V A.

Utevilkane.

§. 3. Stvár eno in samo imenújemo *eno-to*: en perst, eno peró, ena súkna,

Veŕ reŕí énega imena sáwtétah imenújemo *utevílo*: dva persta, tri peresa, utírz súkne.

Utevílo, ktero imá svój prímek, je *prímka-no utevílo*: tri goldínarje.

Utváilo, kž néma primka, je *neprimka-no*: tri.

§. 4. De zvémo, ktero utváilo imájo mnóge stvari énzga imena, jih móramo *wtéts*, to je, z' eno začetz, perdájatz po enotz, in izrékvatz.

Wtéjemo pa takóle: ena, dvé, tri, in takó dalej do devet.

Utváila tudz láhko zž známuz píwemo. Poménz nanrey:

1	eno
2	dvé
3	tri
4	wtírz
5	pet
6	west
7	sedem
8	ósam
9	devet.

Kjer né enote, se zapíwe *níqla*, to je 0. Unam devet známum in níqlz právzemo *wtévilke* alz nífre, in devet parvem *wtévké*, níqlz pa *newtévka*.

To je začetek utvilkana.

Wtvilkatz je utvilké prav wtéts, pisatz, in písane prav izrékvatz.

§. 5. Devet goldínarjev in eden jih je deset.

Deset kósnam lákce rzíj právzemo *desetíha*.

Dvé desetína znésete	dvájset
tri desetíne znésó	trideset
wtír? „ „	wtírdeset
pet desetín znése	petdeset
west „ „	westdeset
sedam „ „	sedamdeset
ósam „ „	ósamdeset
devet „ „	devetdeset
deset „ „	stó.

§. 6. Od deset do sto wtěj rekóy: enájst, dvanájst, trinájst, wtirnájst i. t. d.

Sto kósňam káke rzyi práwzmo *stotína*.

Stotína je iz deset desetín.

§. 7. Vse wtevíla spod sto so alž gøle enøte, alž gøle desetíne, alž pa obojne, postávam: trije goldínarji, wtírdeset krájnerjev, pet in dvájset líber alž fúntov.

§. 8. Če je vey wtevílk zaporedama, jim dájamo støpne od desníne prótz levínz, takóle:

7654321 ludi.

Túkej imá 1 (enkla) pørvo støpno, 2 (dvójkla) drúgo; pøtlej trójka, yveterka, peterka, westerka, sedmerka.

§. 9. Písatz vse wtevíla do stó, dénz vz pørvo støpno na desníno enøte, vz drúgo støpno desetíne. Kjer nzy ne wtéjew, píwz níylo (o).

Po tem tákzím poménz goldínarjev:

23	. . .	dvájset in trí
30	. . .	ósamedset
67	. . .	westdeset in sedem
0029	. .	dvájset in devet
01	. . .	én?ga.

Níyle próta ləvíŋa brez wtévke so prázne, in torej nepotřebne.

Pívemo tadej tóle wtəvílo goldínarjev :

Wtirdeset sa	. . .	40
trídeset in devet.	. .	39
devetdeset in devet.		99

§. 10. Dalej varh sto wtéjemo rekóy: sto in eden, sto in dva, in takó dálej do dvé sto. Rávno takó wtéjemo nad dvé sto: trí, wtírə, pet, west, sedem, ósem, devet stó.

Deset stó imenújemo *tisúy* ale távzent. Stotíne so vsélej vz trelji stəpnə.

Tórej naslédne wtəvílo libar:

324	poméŋə	3	stó	24
307	„	3	stó in	7
800	„	8	stó	

Rávno takó píwə:

Tri stó dvájset in dvé	322
pet stó	500
stó in wtírə	104

§. 11. Takó wtéjemo tudə od *tisúya* do deset *tisúyev*; desetkrat deset *tisúyev* znése, *stotisúyŋək*, deset *stotisúyŋəkov* pa *miljón*.

§. 12. Pisáje wtavíla dévaj spløh

vz	1.	støpno enøte
„	2.	„ desetíne
„	3.	„ stolíne
„	4.	„ tisúqe
„	5.	„ desetíne tisúqev
„	6.	„ stotísúqnaqe
„	7.	„ miljóna.

§. 13. Ako bz rad *izrckel wtavílo*, kə je písano 3ə veq wtavílkamə; razdélə wtavílke vz tríne, to je, po tri vz køpo. 3àqna od desne próta léva, wtěj tri in tri, 3a tretjo nadstàva píko, 3a westo pa réz. Pərva køpa próta léva smé tudə men ko tri wtavílke iméta. Po té razdelítva berə od léve próta desna; in rəne pred rézjo miljón, pred píko pa tisúq, ker so vz sedma støpna 3a rézjo miljónə, vz yetərta 3a píko pa tisúqə.

Bz rckel, de vz néka dexéla so pərdélala xíta 41364035 mernəkov. Prédən te wtavílke izréqew, rázdélə jih vz tríne takóle: 41'364·035. Pøtlej rəne: Pərdélala so

41 miljónov
 364 tisúqev
 35 (o35 je le 35) mernəkov.

§. 14. *Pisáje wtavíla píwə wtévke*, kakor ta jih narékvaajo; po beséde miljón nadstàva réz (/) vz známne, de we west wtavílk pride; ko réqejo tisúq, nadstàva píko, de véu, tri wtavílke bo we písata. Vz støpna pa, vz kterəh né-

so wtévke izréklz, zapíwa níqlz. Tórej ako poréyejo písatz: west miljónov, trideset tisúqev in ósem goldínarjev; ta bó takóle písatz:

6'030'008

§. 15. Per písaz in izrékvz wtévilk se dér-
az te postáve: *Vsáka wtévka velá po vsáke
stopnaz prótz levínz desetkrat veq mémo svoje
blíxne prótz desníz*. Wtévilka vz tretji stopnaz
tadej velá desetkrat veq, kakor vz drúgez; vz
westz desetkrat veq, kakor vz petz i. t. d.

§. 16. Málokraj píwemo wtévila víwe nad
kej miljónov; qe pa vnder pride táka, se pí-
wejo po ravno tánez stopnaz. Miljonkrat mil-
jón je *biljón*, tá dobí dvé réz, in pride vz
13. stopno; miljonkrat biljón je *triljón*, in pri-
de vz 19. stopno; po téh prídejo *wtirljón*, *peti-
ljón* i. t. d.

§. 17. Qe hóqew védatz, *ktero dvéhl wté-
vil je veqz*; gledaj:

1. Ktero imá veq wtévilk. Veq ko je wtévilk,
veqz je wtévilo. 277 goldínarjev je veq, ko
pa 33; glej, 277 imá tri wtévilke, 33 pa le
dvé.
2. Qe imáte obé rávno tolzko wtévilk, je tisto ve-
qz, ktero imá veqz wtévilk na bólwz stop-
naz prótz levínz. Takó je 273 libz veq ko
263 libz; glej, 7 desetín je veq ko 6 desetín.

§. 18. Dosehmál písane wtévilke imenúje-
mo *Arabske*; qász pa píwemo z Rimskemz.
Rimske wtévilke so zgol qérke, in imájo to
velávo:

I	poména	.	1
V	„	.	5
X	„	.	10
L	„	.	50
C	„	.	100
D	alž IO	.	500
M	alž CIO	.	1000

Se téma wtevílkama píwemo vse drúge wtévila po téh postávah: Če je mánwa wtevílka na desne veųz wtevílke, jo perwtévamo kž veųz; če je pa mánwa na léve veųz wtevílke, jo odwtévamo od veųz. Rimlàn je písal svøje wtévila ráji žž mæn ko žž veų qerkamž. Tždej poména:

VI	.	.	6	}	IV	.	.	4
VIII	.	.	8		IX	.	.	9
CX	.	.	110		XC	.	.	90
MDCL.	.	.	1650		MDCCCXXIX	.	.	1829

Rimske wtevílke píwemo vz napíszh, létneh wtévíleh, per odstávkžh vz bukvah i, t. d.

D R Ú G A S T Á V A.

Skládev enako primkanžh (sprímkanžh) wtévil.

§. 19. Dvé alž veų wtévil v' eno wtévilo szwtévata, imenújemo *skládata*.

Wtévila, ktere szwtévamo, se imenújejo *skládke* alž stávkž; wtévilo pa, ktero se iz sklád-kov dobí, je *sklád* alž žnésez. Postavem: 3 goldínarje in 4 goldínarje žnése 7 goldínarjev; 3 in 4 imenújemo skládke, 7 pa sklád.

§. 20. Nar préd je védžta od skládve:

1. Skládka mórajo bitz énega prímka.
2. Vsz skládka skúpej so tólako, kólakorwen je sklád.
3. Če se utzvílu níyla perwtéje, ostáne utzvíló nespremenéno.

§. 21. Le wtéj, in bow nájdal:

E n a i n e n a.

1	in	1	je	2	4	in	4	je	8
1	„	2	„	3	4	„	5	„	9
1	„	3	„	4	4	„	6	„	10
1	„	4	„	5	4	„	7	„	11
1	„	5	„	6	4	„	8	„	12
1	„	6	„	7	4	„	9	„	13
1	„	7	„	8	5	„	5	„	10
1	„	8	„	9	5	„	6	„	11
1	„	9	„	10	5	„	7	„	12
2	„	2	„	4	5	„	8	„	13
2	„	3	„	5	5	„	9	„	14
2	„	4	„	6	6	„	6	„	12
2	„	5	„	7	6	„	7	„	13
2	„	6	„	8	6	„	8	„	14
2	„	7	„	9	6	„	9	„	15
2	„	8	„	10	7	„	7	„	14
2	„	9	„	11	7	„	8	„	15
3	„	3	„	6	7	„	9	„	16
3	„	4	„	7	8	„	8	„	16
3	„	5	„	8	8	„	9	„	17
3	„	6	„	9	9	„	9	„	18
3	„	7	„	10	10	„	10	„	20
3	„	8	„	11					
3	„	9	„	12					

§. 22. Skládav pisáje déljaj po téh ravnáleh:

1. Píwz skládək pod skládək takó, de pridejo enote pod enote v' en stंबर, desetije pod desetije, vse enáke stopne ve svóje stंबर pod svóje varstníne; nar dólnemu stávku podtegne prýno yérto, de te lóye skládke alz stávke od skláda.
2. Skládaj nar préd enote, potlej desetije, po téh stotíne i. t. d. in podpisúj vsákemu stंबरu negón žnések. Skládaje izrekúj besédaje *in*.
3. Pod stंबरam veų níyel zapíwz níylo ve sklád.
4. Če žnése stंबर veų ko devet, takó de pridejo desetije alz stotíne; podpiswz mu same enote, desetije pa in stotíne po desetíyje wtcej ve parhódne stंबर.
5. Žnések zádnega stंबरa protz levíne nel zapíwz.

Te ravnála žjásnemo se perlíkame:

1. *Navdáj.* Nékdo je ve wtírzh dnéh prejel: 3235 gl., 902 gl., 70 gl., 9 gl. Kolzko žnése to?

Skládav.

Nápzyzn napès.
 3236 gl.
 902
 70
 9

Práve napès.
 3235 gl.
 902
 70
 9

4216 gl. je žnések.

Odgóvor: 4214 gl. je prejel.

2. *Navdáj.* Někdo imá wtírě vréye rájxa po texilě: 30 lb. (liber), 70 lb., 50 lb., 40 lb. Kolěko imá rájxa?

Skláděv.

30 lb.

70

50

40

---

190 lb. Odgóvor: 190 lb.

3. *Navdáj.* Někdo imá vř zídaneře 30 sódov vína, kě děrce po 17, 19, 18, 29, 25, 12, 19, 17, 26, 14, 12, 28, 27, 18, 26, 19, 21, 36, 43, 56, 26, 18, 17, 15, 19, 18, 83, 43, 39, 26 véděr.

Skláděv.

17 véděr

12

26

19

28

18

18

27

17

29

18

15

25

26

19

12

19

18

19

21

83

17

36

43

26

43

39

14

56

26

---

196 poseben sklád || 286 poseb.sklád || 304 poseb.sklád

196

286

304

---

786 ηél sklád.

Odgóvor: 786 véděr vína imá.

§. 23. Per tárzhle perlikañ, kjer je veliko skládkov szwtévatz, sz polájwamo délo, ye razdelzmò skládke v' dvé, tri alz veu skládév; na zádne pa skládamo posebej dobléne skláde vz ηél sklád. Takó smo tó perliko skládalez, razdelívwe jo vz tri skládve po deset skládkov. Sklád parvzñ deset je 196, sklád drúzñ deset je 286, sklád póslednzñ deset je 304. Ti trije posebne skladje dájo zadnzñ ηéls sklád 786 véder.

Málo skládkov, postávem spod deset alz dvanájst, ne razdelújemo. Ye pa skládév veu strani obsega, kakor vz zapisávnezñ alz térgovskzñ búkvañ: ondz skládamo vso strán, in podpisújemo sklád ηéle strani po imenz *predskládek*; téga prenésemo vz začetek une strani, in mu besédo *zaskládek* predpiwemo, kjer mu spet vso strán perwtéjemo, tá nóvz predskládek pa spet dale zaskládnemo.

§. 24. Kdor je wtétve ze dobro vájen, láhko med wtétvzjo po dvé alz tri wtévila ob énem vzáme, ktere nad deset ne znésejo. To je hitréje in lájwz, kakor pa vsáko wtévilk po sámeze jemátz. Le skákatz ne smé, tó je, de bz wtévilk zaporedama, kakor so pisane, ne jemál; ker bz skakáje láhko ktero wtévilo pregledal, alz pa dvakrat vzél. De barx wtéjew, opú-
 učaj prázne beséde, in ne ponávlej vsánzga skláda. Postávem, ye szwtévaw 2, 4, 8, 7, ne rênz: 2 in 4 je 6, 6 in 8 je 14, 14 in 7 je 21; ampak krájre in bóle takó: 2, 6, 14, 21; beséd *in* je né tréba ponávlatz.

4. *Navdáj.* Někdo je drúgam razposódil tolako goldinarjev: 12 gl., 15 gl., 14 gl., 23 gl., 17 gl., 11 gl., 14 gl., 13 gl., 19 gl. Koliko imá razposójenega?

Skládaj.

$$\begin{array}{r} 12 \\ 15 \end{array} > 7$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ 23 \end{array} > 7$$

$$\begin{array}{r} 17 \\ 11 \end{array} > 8$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ 13 \end{array} > 7$$

$$19$$

---

138 gl. sklád.

Odgóvor: 138 gl.

§. 25. Če túda skládvane ravnála dôbro véw; se ta vendar láhko pergodí, de nepráv sklád als znések dobíw. De bów pa védel, als je znések právs als ne; naredz *poskús*, to je, poskúsz, če se nész kaj zmótil.

Skládván poskús pa déljaj takó: Če se vprav vzú odzdólej nakvíwko wtél, wtéj vz poskús od vérha navdól. Ako se prav wtél, té móra obákrat enák sklád izíte.

Bol svést se bów, če poznéje ob drúgam *yász spét tístó skládev délaw.*

Velíke skládve, na kterah je véw lexeče, je nar bole, de dvá vsák za se délata; če prúde obema enák sklád, je skládev gotóva, ker

né podobno rásníže, de bə dvá və rávno tísto pomóto zagázela. Če sám wtéjew; razdélə skládke, jih posebej wtéj, in və 11él sklád denə: to tə bo prav dober poskúwlej.

T R E T J A S T Á V A.

Odkládav sprímkanek wtevíl.

§. 26. *Odkládatə je wtevílo od wtevíla jemátə.*

Per odkládav se le *dvé wtevíle* navdájate.

1. Eno je *odkládanəj*, kə se mu odkláda.

2. Eno pa *odkládavəj*, kə odkláda od únəga.

Wtevílo, ktero po odkládav ostáne, je *odklád, ostánek* ale razlókək.

Vse te wtevíla so sprímkane, to je, kaxejə enáko réy: ko bə bíl odkládanəj 8 gl. odkládavəj pa 3 gl. je ostánek 5 gl.

Če odkládaw níylo (o), se tə wtevílo ne premení.

§. 27. Le wtéj, in bow nájdəl:

Ena od ene (ostáne o).

1	od	2	ostáne	1	4	od	8	ostáne	4
1	„	3	„	2	4	„	9	„	5
1	„	4	„	3	4	„	10	„	6
1	„	5	„	4	4	„	11	„	7
1	„	6	„	5	4	„	12	„	8
1	„	7	„	6	4	„	13	„	9
1	„	8	„	7	5	„	6	„	1
1	„	9	„	8	5	„	7	„	2
1	„	10	„	9	5	„	8	„	3
2	„	3	„	1	5	„	9	„	4
2	„	4	„	2	5	„	10	„	5
2	„	5	„	3	5	„	11	„	6
2	„	6	„	4	5	„	12	„	7
2	„	7	„	5	5	„	13	„	8
2	„	8	„	6	5	„	14	„	9
2	„	9	„	7	6	„	7	„	1
2	„	10	„	8	6	„	8	„	2
2	„	11	„	9	6	„	9	„	3
3	„	4	„	1	6	„	10	„	4
3	„	5	„	2	6	„	11	„	5
3	„	6	„	3	6	„	12	„	6
3	„	7	„	4	6	„	13	„	7
3	„	8	„	5	6	„	14	„	8
3	„	9	„	6	6	„	15	„	9
3	„	10	„	7	7	„	8	„	1
3	„	11	„	8	7	„	9	„	2
3	„	12	„	9	7	„	10	„	3
4	„	5	„	1	7	„	11	„	4
4	„	6	„	2	7	„	12	„	5
4	„	7	„	3	7	„	13	„	6

7	od	14	ostáne	7	8	od	16	ostáne	8
7	„	15	„	8	8	„	17	„	9
7	„	16	„	9	9	„	18	„	10
8	„	9	„	1	9	„	11	„	2
8	„	10	„	2	9	„	12	„	3
8	„	11	„	3	9	„	13	„	4
8	„	12	„	4	9	„	14	„	5
8	„	13	„	5	9	„	15	„	6
8	„	14	„	6	9	„	16	„	7
8	„	15	„	7	9	„	17	„	8
					9	„	18	„	9

§. 28. *Pisna odkládev* je dvóje naklómbe:

I. Odkládav na *posojilo*.

Túkej iměj tele ravnála:

1. Mánwz wtvílo podpisúj veyzmu takó, de pridejo enote pod enote, i. t. d. kakor smo réklz pər skládva.
2. Zayénaj túdz kakor pər skládva zə enotamz, ostánək podpisúj enotam. Odkládaje izrekúj besédzəno *od*.
3. Odkládaj pötlej desetíne, stotíne, tisúynzəne i. t. d. ostánək podpisúj odkládane stöpnez.
4. Kjer tə nzy ne ostáne, podpíwz níylo (o); pər póslednzəh stöpnaəh póleg lzvíne stávz známenzə „
5. Če je odkládavzəva wtvílka veyz kakor odkládavzəva, ktera je nad no, né moy odkládatz, àko pər wtvílke blízne veyz stöpne enote na pósodo ne vzámew; ta zdej velá deset na níxji stöpnez, néj pa pərwtěj ondúkejwne enote.

6. Posódbó zagnámvaj per posojávka sa piko, ka ji právamo *posódlej*.
7. Utévka sa posódlejem velá enoto men kot préd; neutévka (o) pa ne more nazy posoditz, zagnámvaj jo sa posódlejem, in pójde do utévke. Zagnámvana níyla potlej velá 9.

§. 29. II. Odkládav brez *posojila*.

Túkej imáw tele ravnála:

1. Piwz utévila po prave naklómbe, odkládaj nar prej enote, in takó od stopne do stopne, de vse preidev. (1. 2. 3. ravnálo).
2. Per té naklómbe izrekújemo besédanjo *in*; ker íujemo táke utévilke, ktera ba odkládavnu prwtéta enáko utévilko odkladanju storila.
3. Če je odkládavjeva utévilka veče od odkládavjeve, jo povíkvaj za desetino vzeto od bližne zgórne utévilke próts levíne.

Perlíke zjásnajo to réj.

5. *Navdáj*. Nékdo je lána prejel 937 gl., izdál pa le 724 gl. Kolško je parváryeval?

Odkládav.

Nepráv zapés.

937

724

Práve zapés.

937 gl. odkládavni.

724 odkládavni.

---

213 gl. ostánok.

Odgóvor: 213 gl. je parváryeval.

6. *Navdáj*. Vž někem hráme je 709 védar vína, odprodá se jih 437. Kolško vína we ostáne?

Odkládav.

$$\begin{array}{r} 7.09 \text{ v.} \\ 437 \end{array} \quad \text{to je, kakor bz djál:} \quad \begin{array}{r} 6^*10^*9 \\ 4^*3^*7 \end{array}$$

$$\hline 272 \text{ v. ostánek} \quad \begin{array}{r} 272 \end{array}$$

Odgóvor: 272 véder vina ostáne.

7. *Navdáj.* Nékdo ma je dolxán 6002 gl., pláya ma 2008 gl. Káj je we dolxán?

Odkládav.

$$\begin{array}{r} 6.0.0.2 \text{ gl.} \\ 2008 \end{array} \quad \text{alz kakor bz rekel:} \quad \begin{array}{r} 5^*9^*9^*12 \\ 2^*0^*0^*8 \end{array}$$

$$\hline 3994 \text{ gl. ostánek.} \quad \begin{array}{r} 3994 \end{array}$$

Opómba. Per obóji odkládva je ravno tisteh wtvilk tréba; razlóysek je le tá, káj govoramo ale mislamo per odkládva.

§. 30. *Odkládven poskus* délamo po dvóji póte:

1. Perwtej ostánek odkládaveta, in odkládaneja se ta bo snélil, ce je odkládav prav storjena; postavem per préjwajem navdáji:

2008 odkládaveta.

3994 ostánek.

6002 odkládaneja.

Túkej né tréba nobéne nóve wtevilke písate.

2. Alz pa odkládaj ostánek od odkládaneja, in ta móra odkládaveta na dán prite:

6.0.0.2 odkládaneja.

3994 ostánek.

2008 odkládaveta.

§. 31. Per odkládva né tréba vselej veyz-
ga wtavíla (po 1. vládbě) zgórej pisatě, de bž
od zdolej kviwko odkládal. Če je mánwz wtá-
vílo xě zapísano, podpíwz mu vekwe, in od-
kládaj od zgórej navdòl. Táka se per opra-
vílž velíkrat namerz.

§. 32. Per skládva dělamo poskús túž
takó: Znészek nájdwz skládaj vse stávke do énz-
ga, kž ga zakríxaw in opustíw, postávem pérwz-
ga zdolej. Novz znészek bó, če sž prav dělaj,
kolžkor opústek znése, manwz od préjwžnžga
znéska. Odkládaj nóvz znészek préjwžnžmu, in
opústek se tž perkaxě.

Poskús 4. navdája bž bil:

12 gl.

15

14

23

17

11

14

13

19 opústek.

---

138 gl. préjwžnž znészek.

119 novz znészek 3' opústkam.

---

19 opústek.

Ч E T Ъ R T A S T Á V A.

Nakládav als množitav sprímkanah wtevil.

§, 33. Wtevílo *nakládatav als množitav* je veúkrat ga vzetav, postávem: trije krájnerji, po dvákrat vzetav, store west krájnerjev.

Vav nakládav dájamo po dvě wtevílav :

1. Pervo veúkrat povzámemo als pomnóvemo, als takó rekóv nakládamo. Tórej mu právemo nakládanev. Vav préjvne perlíke so trije krajnerji nakládanev.
2. Wtevílo pa, ke káve, kólokrat naj vavzámemo nakládanev, je *nakládavnev*, ke je délavnev. Préjvne perlíke *nakládavnev* je dvójka.

Nakládanev je po naváde prímkanav, nakládavnev pa med nakládavnevjo neprimkanav wtevílav.

Obé navdáne wtevílav imenújemo tudav storívnev.

Kar nakládav izdava, pravvemo, de je *naklád*. Préjvne perlíke naklád je west krajnerjev.

Naklád imá se prímkanem storívnevam en prímek.

Nakládav je skrájvavna skládav, kakor vav préjvne perlíke: 3 kr. in 3 kr. je 6 kr.

§. 34. Kdor hoje bitav urav vav nakládav, móra znáve iz glave *enkrat enav* ; glej, taka je:

E n k r a t e n a.

1	krat	1	je	1	5	krat	5	je	25
2	krat	2	je	4	5	krat	6	je	30
2	krat	3	je	6	5	krat	7	je	35
2	krat	4	je	8	5	krat	8	je	40
2	krat	5	je	10	5	krat	9	je	45
2	krat	6	je	12	5	krat	10	je	50
2	krat	7	je	14					
2	krat	8	je	16	6	krat	6	je	36
2	krat	9	je	18	6	krat	7	je	42
2	krat	10	je	20	6	krat	8	je	48
3	krat	3	je	9	6	krat	9	je	54
3	krat	4	je	12	6	krat	10	je	60
3	krat	5	je	15					
3	krat	6	je	18	7	krat	7	je	49
3	krat	7	je	21	7	krat	8	je	56
3	krat	8	je	24	7	krat	9	je	63
3	krat	9	je	27	7	krat	10	je	70
3	krat	10	je	30					
4	krat	4	je	16	8	krat	8	je	64
4	krat	5	je	20	8	krat	9	je	72
4	krat	6	je	24	8	krat	10	je	80
4	krat	7	je	28					
4	krat	8	je	32	9	krat	9	je	81
4	krat	9	je	36	9	krat	10	je	90
4	krat	10	je	40	10	krat	10	je	100
					10	krat	100	je	1000

§. 35. *Per nakládve véde tóle:*

1. Enáke wtvila dájo enák naklád, kterokolz se ve nakládaneŋ ale nakládaveŋ vzáme: 3 krat 4 kr. je 12 kr., ale pa 4 krat 3 kr. je tédz 12 kr.

Rájwz imámo veyz utvílo vz nakládaneŋ, manwz pa vz nakládaveŋ, ye né szejer kaj perhitévka vz wtétvz.

2. Ye povekwamo en ale obá stórivŋa, je vekwz tudz naklád: dvakrat 6 kr. je 12 kr.; trikrat 6 kr. je 18 kr.; in sedemkrat 8 kr. je 56 kr.
3. Po *enkrat ena* vidzw, de veykrat rázne utvíla enák naklád dájejo: 2 krat 6 in 3 krat 4 je 12.
4. Utvílo, 3' enoto nakládano, se nekolz ne premeni: 1 krat 6 je 6.
5. Utvílo, 3z niylo (o) nakládano, izdáje níylo: o krat 5 je o.

§. 36. Písna nakládev imá vey pergódlejev, ti so:

I. *Ye ima nakládaveŋ zgwł enote, to je, le ena wtévilkó.*

Túkej pázsz, in

1. Piwz nakládaveŋ, kz imá le éno wtévilkó, pod nakládanyeve enote.
2. Ye imá pa nakládaneŋ niy.le protz desniŋz, podpíwz nakládaveŋ bližne wtévke za níy.lamez.
3. Níy.le protz desniŋz podpíwz nar préj vz naklád.
4. Záynz nakládate per enotah ale wtévkah, kz stoje za níy.lamez, in podpíwz naklád pod enote.

5. Če dobi enoten naklád dvě utzvilke, to je enote in desetine; piše enote pod než stopno, desetine pa perhrane, in perwtéj nakládu bližne nakládane stopne.
6. Po tej nakladaj po vrste desetine, stotine, tisúynose i. t. d., in jim perwtévaj perhránene nakládove desetine préjune stopne.
7. Naklad pósledne stopne próts levíne zapiše žel.
8. Če je, kjer se bóde, v nakládanne níyla (o), dené jo v naklád, ako te né ostála wtévka préjune stopne; če imáw pa tó, déné jo namésté níyle v naklád.

Perlike te bódo te vládbe zvedrile.

8. *Navdáj.* Če velá vatel tkána 3 gl., kóléko bo velálo 463 vátlov?

Nakládav.

Nepráw napés.		Práve napés.
462 gl.		463 gl. nakládanne.
3		3 nakládavne.
_____		_____
		1389 gl. naklád.

Ta naklád najdemo tudé po skládve:

463 gl.
463
463
_____
1389 gl.

Odgóvor: 1389 gl. velá 463 v. po 3 gl.

9. *Navdáj.* Kólzko goldínarjev znése 370 bankovňov po 5 gl.?

Nakládav.

Nepráv napés, 370 b, 5		Práva napés, 370) storínŕa. 5)
		1850 gl.

Odgóvor: 1850 gl.

10. *Navdáj.* Kólzko znése 2009 vedzr jeszha, ŕe je védro po 9 gl.?

Nakládav.

2009 v
9
18081 gl. naklád.

Odgóvor: 18081 gl.

§. 37. II. Ŧe se utvřilam nakládav, ke imá po enote kaj niŕe.l, pęrpřve nakládaniŕu vse po enote stojęe.niŕe.

11. *Navdáj.* Kólzko bo znęslo 36 vá-tlov.sękna po 10 gl.?

Nakládav.

36, pęrpřsana 0, dá 360 gl.

Odgóvor: 360 gl.

12. *Navdáj.* Kólzko znése 21 bánkoviňov po 100 gl.

Nakládav.

21, pęrpřsane dvę niŕe, dá 2100 gl.

Odgóvor: 2100 gl.

§. 38. III. Če ima *nakládaveň* le *éno wtévko*, *prótz desnz pa žgól newtévke*; *délaj takó*:

1. Píwz *storívňa takó*, *de nakládavýeva wtévka príde pod pervo nakládavýevo wtévko*.
2. *Nakládavýeve níyle postávz žád za nakládavýeve*.
3. *Pod préynžňo spiwz po vvrstz nar přej níyle obéh storívňov vz naklád, wtévke pa nakládaj po poprėjwne*.

Perlika naj to pokázce:

13. *Navdáj. Kaj žnése 360 líbr indike, ye lb. 20 gl, velá?*

Nakládav.

Nepřáva zapisa.		Právz zapís.
360		360)
20		20)
360		) storívňa,
20		) 7200 gl. naklád.

§. 39. Če ima *nakládaveň* *vev wtévkv vz sébz*, *pazž na te vládbe*:

1. *Zapíwz wtévke obéh storívňov takó*, *de přidejo převa, drúga, tretja i. t. d. stopna ena pod drúgo, in nakládaveň naj bo, kterz ima men wtévkv*.
2. *Níyle na desnz obéh storívňov píwz iz vvrste na strán, in pötlej pod préynžňo*.
3. *Nakládaj ž' enotame wtévkenemz, in naklád podpiwz enotam; desetíwke naklád píwz pod*

nakládame desetiname, stotíwke pod stotí-
name,

4. Če je níyla med wtavílkame vz nakládavne
jo izpuste; sejer be bile v' nakláde 3gól ní-
yle, ker wtavílo nakladano ze o dáje o.

5. Zádneuy skládaj nakládke vz nel naklád.

To zjásnejo perlike.

14. *Navdáj.* Wtirvogláta planáva je vlo-
xéna ze rézaname kámne. Po dólgam jih je
126, po wirjávz pa 94. Kólzko kámnov je be-
ló tréba?

Nakládav.

Nepráv zapés,	Práve zapés,
126	126 dolgota.
<u>94</u>	<u>94 wirjáva.</u>
	504) nakladka,
	1134)
	<u>11844 naklad</u>

Odgóvor: 11844 kámnov je beló tréba.

15. *Navdáj.* Vz wivánknene zdélajo vsák
dán 12050 wivánk. Kólzko jih naredo vz 207
délavnakeh?

Nakládav.

Nepráve napísz.

12050	alz	207	alz	12050
207		12050		207

Právz napès.	Napès 32 níq.lame.
12050	12050
207	207
<hr/>	<hr/>
84350	84350
2410	0000
<hr/>	<hr/>
2494350 naklád.	2410
	<hr/>
	2494350

Odgóvor: 2494350 wivank.

Opomba. Nakládven poskus príde poznéje.

P E T A S T Á V A.

Drobicev.

§. 40. De perhódne wtétve uméu, tž je tréba préd védatz *delítev mere, texíla, dená-rjev in drúzeň wtétněh rečí.*

I. *Mere.*

A) *Dolgotne mere.*

Estrájwko ηesarstvo imá vz navádz táke:

1. Mera na yévle per zidáne, nívah, gój-zdeň i. t. d.

Páleňa mere 2 seceňz.

Seceňz „ 6 yévlev'

yévz.l „ 12 pávňov

pávňeň „ 12 yéřt Dúnajskéň.

Seceňz známek je o, yévla je ', pávňeňa '' yéřte '''. Pest kónske mere imá 5 Dúnajskéň pávňov; Estrájwka míla je dólga 4000 Dúnajskéň seceňz.

§. 41. 2. *Mera na vátle*, per. tkáne, sèkne, plátne, trakéh i. t. d. Dúnajske vátel se delí vs 2 polvátla, 3 tretjínke, 4 četértz, 8 osmínek. Polvátel imá 2 četértz, ηél vátel 6 poltretjínk.

30 vátlov sèkna, plátna, flanéle;
 20 vátlov moltóna, mawlína;
 16 vátlov katúna als písanzga plátna;
 15 vátlov batísta, pravemo de je kos.
 10 kósov sèkna je bútura als bréme.

§. 42 ①) *Planínska méra.*

Planíne, selíηa, vertje i. t. d. se merzjo po práveh wtirvógleh, ke jim pravemo wtirjáka.

Wtirjáwka sexzen imá 36 wtirjawkéh yévlev.
 Wtirjáwk yévzl „ 144 wtirjawkéh pávηov.
 Wtirjáwk pávzη „ 144 wtirjawkéh yért.
 Járazm merz 1600 wtirjawkéh sexzen.

Túde wtirjávøke míle so.

§. 43. ②) *Debeløtna mera.*

1. Debeløte merzmo sz kóvnekam, ke je debe-
 lína kóvneku podobna.

Kóvna sexzen ima 216 kóvneh yévlev.
 Kóvzen yévzl „ 1728 kóvneh pávηov.
 Kóvzen pávzη „ 1728 kóvneh yért.

Túde kóvne míle so.

§. 44. 2. Xíto, sádje, sémena i. t. d. me-
 rzmo na Dúnajske mernøke als vagáne.

Vagàn imá 2 mernøka, in 8 osmínek. Os-
 mínka imá 4 mere, mera imá dvé merzηz,

merəŋa pa 2 kozárŋa; vagàn imá tedèj 128 kozárŋov.

Mlév imá 30 vagánov ale 60 mernekov.

Oglen kow derxi 2 vagána; apnena mera pa poltrétji vagàn ale 5 mernekov.

Na Kránskem navádneŋe mere so:

Stár mere 2 vagána.

Vagàn „ 2 merneka.

*Mernek „ 2 polovnika, ale 4 četertnike ale
16 mer.*

Mera „ 2 merəŋe ale poliŋa.

Merəŋa „ 2 kozárŋa.

§. 45. 3. Vínó, pivo ale vól, xganè in nékej sádja merəjo na Estrájwko védro, kə je nékej manwe od vagána.

Védro derxi 40 mer ale bokálov, mera 4 četertine ale másleŋe, četertín 2 kúpeŋe ale 2 frákla.

10 védr vína imenújemo wtartín ale ladriŋa, 2 védre vóla pa sódeŋ ale lodriŋeŋa.

§. 46. 4. *Časova mera*, Čas lóŋemo po létəh. Prósto léto ima 365 dní, prestópno pa 366; vek ale stolétje je 100 lét.

Léto imá 12 měsŋov neenánəga wtevila dní, po tém redə:

I. Prosenəŋ imá 31 dní	VII. Málə serpán imá 31 d.
II. Svenán „ 28 „	VIII. Veləke serpán „ 31 „
prestópən „ 29 „	IX. Kímovəŋ „ 30 „
III. Súwəŋ „ 31 „	X. Kozopərsk „ 31 „
IV. Málə trávn 30 „	XI. Listognój „ 30 „
V. Veləka trávn 31 „	XII. Grúdn „ 31 „
VI. Róxne ŋvét 30 „	

Navádno wtéjemo mészne po 30 dní; po tem takem príde na léto 360 dní. Tédén imá 7 dní, léto imá 52 tédnov in en ale dvá dneva. Léto imá 4 yetérte ale kvátre, vsáko po 3 mészne ale 13 tédnov.

Dán imá 24 yásov ale ur, úra 60 drób-
hov ale menút, dróbav 60 drobíykov ale se-
kúnd.

§. 47. II. *Tehte in tehtála.*

Po Estrájwkem rhesárstve so navádne tele:

1. *Márkena tehta*, ke ji právzjo túde *srebro-
va*, ker na nej srebró in béle denár tehtajo.

Dúnajska márka potegne 16 lóto.

Lót . . . . „ 4 drahme ale kvintlazhe.

Drahma. . . . „ 4 vénarnhe.

Vénarazh . . . . „ 2 beliya.

Beléy . . . . „ 128 plévazh.

Lót srebrá ima túde 18 zern ale gránov.

Dúnajsko dóbro srebró je 13 ale 15 lótno, kákor ga je yístega vz márke, ale æ 13 ale pa 15 lóto. Práæne srebró pa je 16 lótno.

§. 48. 2. *Térgovska tehta*, ke jo imájo kupnè in prodajávhez, in æ' no mesó, krzh, rjúker in táke téræne rzýí tehtajo.

Dúnajska libra (fent) je nekólzko mánwz od dvéh srebérnzeh márk, in imá 32 lóto; lót imá 4 drahme, dragma 4 vénarnhe, vénarazh 15 zern ale gránov. Pól libre imá 16 lóto; réz ale únya imá 8 lóto, polrez 4 lóte. Rent imá 100 libr (lb.)

§. 49. 3. *Zlätna téhta*, ke zlató na nej tehtajo. Pet nesárskeh zlátov tehta bliz lóta térgovske tehte.

Zlát dalemò ve 60 zérn ale gránov.

Zlätna márka imá ve sébe 24 karátov, karát pa 12 zlátneh, zérn.

Čisto zlató je 24 karátov; krémnezharji so iz zlatá po 23 karátov in 9 zérn čistega.

Dóbro zlató je tróje: Nro. 3 je nar čistíji, po tém príde Nro. 2, potlej Nro. 1.

Zlätína zlátove tehte velá:

Nro. 3 . . . . . 3 gl. 30 kr.

„ 2 . . . . . 2 gl. 30 kr.

„ 1 . . . . . 1 gl. 30 kr.

plávana ze zvoncem denárjem in sámem zlátam,

§. 50. 4. *Dragotínska tehta*. Dragotínske karát imá ve sébe 4 dragotínske zérna.

5. *Apotevka téhta*. Apotevka líbra imá 24 térgovskeh lótov, ale pa 12 máleh réz; mála réz imá 2 lóta, ale pa 8 dráhém ale kvíntlešov; dráhma imá 3 pévke, pévkek 20 zern.

§. 51. III. *Péneze ale denárji*.

Estrájwko nesárstvo déla denárje po, kakor mu právejo, dvájsset goldínarskem kopíte. To je, iz Kélnzewe prázne márke srebrá, ke je mánwe od Dúnajske márke, naredo dvájsset goldínarjev.

Denárji so: žláte, srebérne, medene aze kufrene, wéwne in popírne.

§. 52. 1. *Žláte denárji* so iz žlatá, in imájo vè srebrè to postáwleno velávo:

Suvrén	13. gl.	20 kr.
Āesárske žlát aze Krémnzhar	4 „	30 „
Solsburske, Pajerske in drú-		
ge žláte	4 „	24 „
Rewetár aze Holanske	4 „	28 „
Polsuvrén	6 „	40 „
Dwójne žlát aze dvojník . . .	9 „	- „

§. 53. 2. *Srebérne denárji* so iz srebrá in imájo vè srebrè to postáwleno velávo:

Nidèrlánske dukatón	2 gl.	32 kr.
Poldukatón	1 „	16 „
Āetertník	- „	38 „
Krixávηη	2 „	12 „
Pól krixávηη	1 „	6 „
Āetertník	- „	33 „
Špánske tólerji	} stáre	2 „ 4 „
		nówè . . . . .
Pogójin tóler	2 „	- „
Majlendar aze Milanske tóler	1 „	46 „
Milanske poloviqar	- „	53 „
Goldinar	- „	60 „

We mánwè srebérne denárji so, ke jim krájnerji ime dájo, po kólèkor velájo: dwajsetiηe, desetiηe i. t. d.

Grow je 3 krájnerje, goldinar 20 grówev.

§. 34. 3. *Denárji iz medí* aze kotlíne. Krájner imá 4 vinarje.

Pa we drúgž dznárji so iz medí.

Po Estrájwkem ňesárstvž wtéjejo vse, to je, píwejo in rájtajo na goldínarje po 60 krájňerjev, krájňer pa po 4 vínarje.

Veųam dznárjem, złátam ale ňakínam, tolerjem in goldínarjem, právzmo *débel denar*; mánwem pa, kž so za domáųo potrebo naménenž, *drobíx*, kakorwnž so grówž, krájňerji i. t. d. Pzr wtétvž imenújemo 5 kósov dznárja *verxáj*.

§. 55. 4. *Wtéven denar* je, kteržga né narejenžga, pa vnder po ném wtéjejo. Takó wtéjejo po Dúnajskem tólerji, kž znése poldrúg goldínar, pa ga né vídatž.

5. *Popíren denar* so bánkovňž, kž se po Estrájwkem jemló za gotóv dznár. So po 5, 10, 25, 100 gl.

§. 56. IV. *Posebne imena* pogóstne pzr wtétvah.

Sódyžk złatá imenújejo 100.000 goldínarjev.

Kopa je Némňam 60, wíling 30 kósov, 8 wílingov pa libra.

Mándel je Némňam 15, túňat pa 12 kósov.

Zvezžk úsna je 10 kóx, rewta úsna pa 30 kóx.

Bréme popírja je 10 rísov ale povež, rís 20 bukžv, bukve písnžka 24 pčų, natísnžka pa 25 pčų.

Povésmo peres je 25.

Reuta drav je 2 scxna.

Marsætere opravíla imájo we drúge delítve in utvília vè naváde.

§. 57. Vídzle smo nar imenítneve utvíliake imena. Ene zapopádejo veq, ene men drobneqa vè sébe. Vsák vé, de goldínar veq drobíxa zapopáde, kàkor grow, grow pa veq, kàkor krájner. Unem pravemo debelína alè *debelíx*, tém pa *drobíx*. Takó so goldínarji in libre debelíx, krájnerji in lótje pa drobíx.

Utvílo, ktero káxe, koléko drobíxa imá debelína vè sebe, imenújemo *drobívæη*. Postávem: goldínarjev drobívæη je 60, ker káxe, de goldínar imá vè sébe 60 krájnerjev.

Debelíne pisate alè pa izreue 3è drobíxevem utvília se práve *drobíte*. Takó, postávem, dásta 2 goldínarja drobléna 120 kr., alè pa 480 vinarjev.

§. 58. Debelíne drobíte, nakládamo debelíno 3è drobívæm.

Perlike to bol 3jásnejo.

16. *Navdáj.* Kóléko krájnerjev imá vè sébe 24 gl.?

Drobítev.

24 gl.

60 drobívæη.

1440 kr.

Odgovor: 1440 kr.

17. *Navdáj.* Kólzko lótov imá 38 líber?

Drobítev.

38

32 drobítev.

76

114

1216 lt.

Odgóvor: 1216 lótov.

§. 39. Goldínarske blícne drobíte so krájnerji, krájnerske drobíte pa vinarji; líber drobíte so lótte, lótov pa drahme ale kvintleŕ.

De prímkanó utevílo ve nar mánuŕe drobíte perpráveŕno, délamo po téh stopnah: iz debelíxa drobíte, iz drobíxa drobítek, iz drobíteka drobíteček. Postávem takóle:

18. *Navdáj.* Kólzko vinarjev zapopáde 124 gl.?

Drobítev.

124 gl.

60

7440 kr.

4

29760 vín.

Odgóvor: 29760 vinarjev.

19. *Navdáj.* Kólzko vénarηov znése ηent?

D r o b i t z v.

$$\begin{array}{r}
 1 \text{ ηent.} \\
 100 \\
 \hline
 100 \text{ lb.} \\
 32 \\
 \hline
 3200 \text{ lt.} \\
 4 \\
 \hline
 12800 \text{ dr.} \\
 4 \\
 \hline
 51200 \text{ vén.}
 \end{array}$$

Odgóvor: 51200 vénarηov.

§. 60. Če drobemò kàkωen debelíz, ka imá póleg sébe we nékaj svøjiga drobízca; skládamo tále drobíz 3' únem po drobítvz doblénem v' en sklád. To skládev pa délamo ale sprótz med nakládvezjo, ale pa, tode je ta zamudnez, po storjéne nakládve. Lej, to se déla takóle:

20. *Navdáj.* Kólzko vínarjev znése 26 gl. 18 kr. 3 vín.?

Drobítev.

Spróta skladáje, 26 gl. 18 kr. 3 vín. 60	Poznéje po nakládě, 26 gl. 18 k. 3 v. 60
<hr/> 1578 kr. je 26 gl. 18 kr. 4	<hr/> 1560 kr. 26 gl. 18 ke nem.
<hr/> 6315 vín. je 26 gl. 18 kr. 3 vín.	<hr/> 1578 kr. je 26 gl. 18 kr. 4
	<hr/> 6312 v. je 26 gl. 18 kr. 3 ke nem.
	<hr/> 6315 v. je 26 gl. 18 kr. 3 v.

Odgovor: 6315 vín.

Ш Е С Т А С Т Ё В А.

Razkládev sprimkaneh wtevil.

§. 61. *Razkládev* je potřebna ve *dvěh* *rečeh*; *to je*:

1. Razkládamo wtevílo ve *vey enáneh* *dělov*. Táka razkládev je rozdělítev med enáke *dele-
xe*. Postávem: *ve* 8 gl. dvěma enáko rozdělím, *dobatà* vsák po 4 gl.
2. Preiskávamo, kolěkrat je *wtevílo* ve *wte-
vile* zajeto als zapopáděno. Táka razkládev je *veykrátna* *odkládev*. Postávem: Vátel tráka je po 5 kr., kolěko vátlov *dobim* za 15 kr.? Kaj ne? tri vátle. Glej, od 15 kr. se po 5 kr. trikrat odvzame:

15 odkládaneη.

5 odkládaveη.

---

10 ostáneκ in odkládaneη.

5 odkládaveη.

---

5 ostáneκ in odkládaneη.

5 odkládaveη.

”

Po obéχ vládbaη se ve utétve ravnámo.

§. 62. Ve *razkládev* dájamo po *dvé utévile*:

1. Utévilo, ke ga razkládamo. To je takó reuη tērpín, zató mu je ime *razkládaneη*. Táke ste ve 3górneη perlíkaη 8 in 15.
2. Utévilo, se kterēm razkládamo. To je ve razkládvē délavēη, zató mu právemo *razkládaveη*. Táke ste préjvna 2 in 5.

Utévilo, ke po razkládvē príde na dán, imenújemo *razklád*. Táke ste 3górna 4 in 3.

Razkládáje izgovárjamo besédēηo ve; za kterēm utévilaη ta besédēηa príde, tísto je razkládaveη. Postávem: 2 ve 6 je tríkrat. Lej, za 2 sam rekēl ve; tēdej je 2 razkládaveη.

§. 63. 1. Utévilo ve déle razkládajóvēm je razkládaveη neprímkano utévilo; razklád pa dobí razkládanev primēκ. 3górna perlíka razkláda 8 g.l. ve dvóje, zató dobí razklád primēκ 4 g.l.

2. Ako iužemo izvédzta, kolokrat je wtevílo vč wtevíle zajeto, morata razkládaneŋ in razkládavneŋ énga prímka bitz; razklád pa med razkládvejo néma prímka.

Po storjéne razkládve we le navdáj pové, ktera prímek dobí razklád. Takóle smo préd réklz: 5 kr. je vč 15 kr. trikrat; navdáj pa pové, de ta trikrat je 3 vátle tráka.

3. Naj alz dévamo razkládaneŋ vč enáke délz, alz naj iužemo, kolokrat je v' ném razkládavneŋ; bo po obóji potz ravno tístz razklád na dán perwél, ye délamoz ravno tístem razkládanneŋ in razkládavneŋ. Tórej med razkládvejo le vpráwamo per obójim délz: kolokrat je razkládavneŋ vč razkládanneŋ zajet.

§. 64. Po *enkrat ena*, ké smo jo per nakladve vídzta, lãhko sklépamo, de:

Ena v' éne je énktrat zajeta.

2 vč	4 je	2 krat	3 vč	18 je	6 krat
2 "	6 "	3 "	3 "	21 "	7 "
2 "	8 "	4 "	3 "	24 "	8 "
2 "	10 "	5 "	3 "	27 "	9 "
2 "	12 "	6 "	4 "	8 "	2 "
2 "	14 "	7 "	4 "	12 "	3 "
2 "	16 "	8 "	4 "	16 "	4 "
2 "	18 "	9 "	4 "	20 "	5 "
3 "	6 "	2 "	4 "	24 "	6 "
3 "	9 "	3 "	4 "	28 "	7 "
3 "	12 "	4 "	4 "	32 "	8 "
3 "	15 "	5 "	4 "	36 "	9 "

5	vz	10	je	2	krat	7	vz	42	je	6	krat
5	„	15	„	3	„	7	„	49	„	7	„
5	„	20	„	4	„	7	„	56	„	8	„
5	„	25	„	5	„	7	„	63	„	9	„
5	„	30	„	6	„	8	„	16	„	2	„
5	„	35	„	7	„	8	„	24	„	3	„
5	„	40	„	8	„	8	„	32	„	4	„
5	„	45	„	9	„	8	„	40	„	5	„
6	„	12	„	2	„	8	„	48	„	6	„
6	„	18	„	3	„	8	„	56	„	7	„
6	„	24	„	4	„	8	„	64	„	8	„
6	„	30	„	5	„	8	„	72	„	9	„
6	„	36	„	6	„	9	„	18	„	2	„
6	„	42	„	7	„	9	„	27	„	3	„
6	„	48	„	8	„	9	„	36	„	4	„
6	„	54	„	9	„	9	„	45	„	5	„
7	„	14	„	2	„	9	„	54	„	6	„
7	„	21	„	3	„	9	„	63	„	7	„
7	„	28	„	4	„	9	„	72	„	8	„
7	„	35	„	5	„	9	„	81	„	9	„

§. 65. Per razkládva glej va tóle:

1. Vsáko utévilo je vz sébz ènkrat zajeto, postávam: 2 je vz 2 ènkrat zajeta.
2. Če razkládam utévilo 3' ènklo, ma príde vz razklád ravno tisto utévilo. To je, kàkor právejo, ènkla vz razkládva nøy ne pretákne utévila: 1 vz 5 je petkrat.
3. Utévilo vz níqla né nobènkrat zajeto, ker níqla néma nøy vz sebe: 2 vz 0 je 0 krat (níqlèkrat).

4. Če se ktero utvilo ne da čisto razdeliti, ali v enakem razklade djate; ga razkladamo z bližnem množem razkladavnam. Postavim: 2 v 7 ne dá čistih razkládov, tadej révemo takóle: 3 v 7 je 3 krat; pa ne: je 4 krat, ker je 2 krat 4 x 8.

§. 66. Per písne razkládve se tákele pèrmerzjo:

I. *De imá razkládavnej sáme enote*, tadej le éno utvilkó.

1. Ne podpisuj utvilk utvilkam, kàkor smo rékde v prèjvneih utétvah, àmpak píve vutrinj takó, de razkládanej pride med dvé pokonune vértè, kè jima právemo *razkládnene*. Razkládavnej déne pred razkládneno protè svoji levine; razklád pa zapisuj za úno razkládneno na desne.
2. Iupè, kolèkrat je razkládavnej zajet vè razkládanene; nájdene razklád ali kolèkrátlej zapíve na desno vè razklád.
3. Če je razkládavnej vepe kàkor pèrva razkládanjeva utvilká od léve, pèrdrúve ji ve bližno protè desne.
4. Ráda se zgodí, de razkládavnej razkládanjeve utvilké čisto ne razkládne; tàkrat zapíve bližno množem utvilkó vè razklád.
5. Nájdene kolèkrátlej nakládaj ali množem zè razkládavnam, in naklád podpisuj razkládanè utvilkè.

6. Odkládaj ta naklád od razkládane wtavilke. Če je kej ostánka, podpiše ga, in prstàve mu bližno wtavilko iz razkládannja, de ga bów dále razkládal. Če pa né ñaj ostánka, naredz préyne yértzje („), prstàve wtavilko iz razkládannja, in jo razkládaj.
7. Če je ostának veqz od razkládavnja, poméne to, de je razkládavzñ we veqkrat vs razkládannje zajet. Če je pa naklád veqz od razkládane wtavilke, in torej ne mórew odkládatz, tzej pa mánwz kolekrátlej zapíwz vs razklád.
8. Če je razkládavzñ veqz od razkládane wtavilke, tzej né nobènkrat zajet; zapíwz vs razklád níqlo, prvzémz we éno wtavilko iz razkládannja, in qe je tréba, we tretjo in veq, dokler se ne bo dálo razkládatz, pa za vsáko prvzeto wtavilko zapíwz níqlo vs razklád.
10. Za vsáko iz razkládannja vzeto wtavilko. zapíwz éno vs razklád, qe drúge ne, vsáj níqlo. Perlíke bódo to bol zvedríle:

21. *Navdáj.* Razdélz 2580 gl. dvéma, vsákzmu daj polovíño; koleko dobi éden?

Razkládev.

$$\begin{array}{r} \text{Razkládavzñ } 2 \left| \begin{array}{c} \text{Razkládannje.} \\ 2580 \end{array} \right| 1290 \text{ gl. razklad.} \\ \underline{\quad 2} \\ \text{„ } 5 \\ \underline{\quad 4} \\ 18 \\ \underline{\quad 18} \\ \text{„„ } 0 \end{array}$$

Odgóvor: 1290 gl.

22. Navdáj. Pláňaj komú 10060 g.l. 32 bánkovňe po 5 g.l., koľko bánkovňov mu bow dál?

Razkládav.

Razkládanazň

Razkládavazň	5	10060		2012	razklád.
		10			
		<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>			
		,,,06			
		5			
		<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>			
		10			
		10			
		<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>			
		,,,			

Odgovor: 2012 bánkovňov po 5 g.l.

§. 67. Vájenz wtvňz odkládajo iz glave vsák naklád od razkládane wtvvlke, brez písána.

Vájen wtvvzň bz úne razkládavz tako pisal:

21. navdáj.	22. navdáj.
2 2580 1290 g.l.	5 10060 2012 bn.
<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>	<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>
,,5	,,,06
<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>	<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>
18	10
<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>	<hr style="width: 50%; margin: 0;"/>
,,,0	,,,

Nar krájwz ho, ye túdz ostánkov ne píwew, ampak jih vz glávz ohránzew. Várevatz prostóra, podvértaj razkládanazň, in podpíwz mu razklád, takóle:

$$2 \frac{2580}{1290 \text{ gl.}}$$

$$5 \frac{10060}{2012 \text{ bn.}}$$

Заповѣдкѣ од drobѡv.

§. 68. *Drobѡvѣ, drobлѡnѣ alѣ drobixѣ* so en alѣ vey dѣlov kѣke ѣaline. Postѡvѣm: tri ѣetertinke protѣ ѣѣle libra.

Utѣvilo, kѣ ga drobѣmѡ, se imenѡje *ѣelina*; kakor зgѡrej libra.

Vsѣk drob imѡ svoj korenѣk vѣ ѣalinsѣ.

§. 69. Vsѣk drob pѣwemo зѣ dvѣma utѣvilama:

1. Eno je *imenivѣnѣ*, kѣ imenѡje, vѣ kѡlѣko enѣnѣh drobixѣv je ѣalina зdroblѣna. Vѣ зgѡrnѣ perlѣkѣ je 4 imenivѣnѣ.
2. Eno pa je *utѣvѣnѣ*, kѣ utѣje, kѡlѣko tѣnѣh drobixѣv vѣzѣmemo. Зgѡrej je 3 utѣvѣnѣ.

§. 70. Drob izrѣkamo takѡ: nar prѣj izrѣwemo utѣvѣnѣ, зѣ nim pa imenivѣnѣ; utѣvѣnѣ pѣwemo nad prѣwѣnѣnѣo, imenivѣnѣ pa pod nѡ, alѣ pa med ni dѣnemo *f*, postѡvѣm:

Tri ѣetertinke libre $\frac{3}{4}$ alѣ pa $3\frac{3}{4}$ lb.

Pѣt ѣestink goldinarja $\frac{5}{6}$ alѣ pa $5\frac{5}{6}$ gl.

§. 71. Pѣr drobѣh glѡj:

1. Drobѡvѣ з' enѣkѣm utѣvѣnѣm in imenivѣnѣm so ѣalinsѣ enѣkѣ: $\frac{4}{4}$ (utѣre ѣetertinke) libre so libra.
2. Drob, kѣ ima imѣnѣ utѣvѣnѣ ko imenivѣnѣ, je mѡwѣ od ѣalinsѣ. in ta je *prav drob* alѣ

právoη: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{5}{8}$ gl. so právnηs, in máνωs od ηέλεγα goldinarja.

3. Drób, kē ima veυs wtévηη ko imenívηη, zajema veυ kot ηελίνο; ta je *nepráv drób* alē *neprávoη*: $\frac{5}{2}$ (pet polovín), $\frac{7}{4}$ (sedem četertínk), $\frac{13}{8}$ (trinájst westínk).

4. Drób, kē ima pred sēbój kākωno ηελίνο, je *méwan drób* alē *méwanηη*, postávam: $3\frac{1}{8}$ gl. to je, 3 ηέle gl. in we $\frac{1}{8}$ (pet westínk) goldinarja.

ηελίνο píwemo, de jo lóυemo, 3s veυsma wtévilkamē, in pa pred dróbovo préυnηηo.

§. 72. *Drobóvη so razkládve wtévηa 3' imenívηam*: $\frac{12}{8}$ gl. káxe, de razkládnē 12 gl. vē west enáηēh razkládov. Od tód príde, de nepráve drobóve lāhko razkládamo, to je, de neprávnηe dévamo vē ηελίne; ako wtévηη 3' imenívηam razkládamo, doβemò ηελίne. Če po razkládvē we kej ostane, nam je ta ostánēk wtévηη, kē mu imenívηη podpíwemo, obá pa ηελίne parstávemo :

$$\begin{array}{l} \frac{12}{6} \left\{ \begin{array}{l} \text{dvanájst} \\ \text{westínk gl. da 2 gl.} \end{array} \right. \\ \frac{13}{4} \left\{ \begin{array}{l} \text{trinájst} \\ \text{četertínk lb. da } 3\frac{1}{4} \text{ lb.} \end{array} \right. \end{array}$$

§. 73. Ako bē rad ηελίno po dróbovskē písal, in ji dál dróbovo podóbo; le nakládnē jo sē wtévηam, in nakladu podpíwē dánē imenívηη:

2 g.l. vs tretínkah dá 2 krat 3 alž $\frac{6}{3}$ g.l.

7 lb. vs četertínkah da 7 krat 4 alž $\frac{28}{4}$ lb.

§. 74. Ako bž rad méwanžn, to je, žmžwan drób písal po dróbovske, in bž ga rad, kžkor práwžjo, uqístil; le nakládne dróbov imenívžn sž želíno, in parkládne wtévžn tému nakládu, in pa podpíwž dróbov imenívžn. Postavžm: $2\frac{1}{2}$ g.l. je $\frac{5}{2}$ g.l. to je, 2 žéla goldínarja imáta 4 polovínž, in wž úna, je pet polovínž alž $\frac{5}{2}$ g.l.

$6\frac{3}{4}$ lb. je $\frac{27}{4}$ lb.

§. 75. Drób wvžž želíne imá velíkrat vs sébž wvž enot mánwž želíne:

$\frac{1}{2}$ g.l. je 30 kr.	$\frac{1}{2}$ lb. je 16 lóto.
$\frac{1}{3}$ " " 20 "	$\frac{1}{4}$ " " 8 "
$\frac{1}{4}$ " " 15 "	$\frac{1}{8}$ " " 4 "
$\frac{1}{5}$ " " 12 "	$\frac{1}{16}$ " " 2 "
$\frac{1}{6}$ " " 10 "	$\frac{1}{32}$ " " 1 "
$\frac{1}{8}$ " " $7\frac{1}{7}$ "	
$\frac{1}{10}$ " " 6 "	
$\frac{1}{12}$ " " 5 "	
$\frac{1}{15}$ " " 4 "	
$\frac{1}{20}$ " " 3 "	
$\frac{1}{30}$ " " 2 "	
$\frac{1}{60}$ " " 1 "	

Če tždaj $\frac{1}{4}$ g.l. 15 kr. žnése, žnesó $\frac{3}{4}$ g.l. trikrat tóleko, to je 45 kr.

Žnésžk májhnžh drobów láhko iz glawe ugánemo.

Ako je pa tréba drób na *písmo izloxiťe*, tadej nakládneho dróbov wtévzeň 3e drobívňam, in tá naklád razkládnemo 3' imenívňam. Če je po razkládve kaj ostánka, ga ale po dróbovske zapíwemo, ale pa ve manwe ηελίno denemo.

Tele perlíke bódo to pokazále :

23. *Navdáj*. Kólzko krájnerjev je $\frac{5}{6}$ gl.?

Wtétew.

5 wtévzeň.

60 drobívzeň.

imenívzeň $6 \overline{) 300} 50$ kr.

”””

Odgóvor: 50 kr.

24. *Navdáj*, Kólzko lótoť je $\frac{5}{8}$ libre?

Wtétew.

5

32

$8 \overline{) 160} 20$ lt.

”””

Odgóvor: 20 lótoť.

Tólzko je bzló tréba od drobóť túkej povédats, poznéje príde we kej veť.

§. 76. Če je po *storjéne razkládve kej ostánka*, ga perpíwemo razkládu po dróbovske; téga dróba wtévzeň je ostánek, in imenívzeň je razkládaveň. Ta drob se smé ve nar mánwz ηελίno poravnáť. Navádno je pa drobóve spod polovíňe nar mánwz ηελíne opúyats; ako imá

pa drób polovínho ale we veř, ga vzámejo za ηelíno. Postávem: $\frac{1}{8}$ osminke krájnerja ne űíslamo, $\frac{1}{2}\frac{9}{1}$ (devetnájst enindvajsetínk) pa wtéjemo ve ηel krájner.

To bódo perlíke zjásnilo, postávem:

25. *Navdáj.* Trém dalexem rozdélz po ránnem oném zapuřénzih 9311 gl., kaj pride vsákemu?

Wtétew.

$$3 \overline{) 9311} \overline{) 3103} \text{ gl.}$$

„3

„11

ostánzék 2, to je $\frac{2}{3}$ gl.

60

$$5 \overline{) 120} \overline{) 40} \text{ kr.}$$

Odgóvor: 3103 gl. 40 kr.

26. *Navdáj.* Nékdo kúpe ve podráxbez 7 véder vína za 208 gl., po űim pride védro?

Wtétew.

$$7 \overline{) 208} \overline{) 29} \text{ gl.}$$

„68

ostánzék 5, to je $\frac{5}{7}$ gl.

60

$$7 \overline{) 300} \overline{) 42} \text{ kr.}$$

„20

ostánzék 6 $\frac{6}{7}$ ale 1 kr.

Odgóvor: 29 gl. 43 kr.

§. 77. II. Če je razkládavzenj 10, 100 ale 1000 i. t. d. to je, énkla in pa níqla ale níqla za nó; razkládamo láhko in hitro brez písana, če odréxemo razkládannju tólko wtévilk na desne, kólakor níqla imá razkládavzenj Razkládajóy ze 10 odréxemo éno, se 100 dvé i. t. d. Ako so odrézanke níqla, bo razkládavzenj ve razkládannje gládko zajet; ako so pa odrézanke wtévke, bódo ve ostának ale dróbov wtévzenj, ke mu bo razkládavzenj imenívzenj, ale pa ta drób ve mánwe ime poravnámo.

To zjásnejo perlíke:

27. *Navdáj.* Če 10 vátlov sekna velá 90 gl., po yim je vátel?

Razkládev.

9, 0 gl.

Odgóvor: 9 gl.

28. *Navdáj.* 100 lb. yúkra stojí 485 gl., po yim je 1 libra?

Wtétev.

4,85

60

51,00 kr.

Odgóvor: 4 gl. 51 kr.

§. 78. III. Če imá razkládavzenj le éno wtévko, pa vey níqla na desne, tákrat

1. Odréxe razkládannju tólko wtévka, kólakor níqla imá razkládavzenj. Odrézanke lóye se serpkam.

2. Počkej razkládaj že razkládavjevo wtévko vse drúge razkládanjeve wtévilke.
3. Če so razkládanjeve odrézanke nížle, se pobótajo rávno že razkládavjevsmž nížlamž; je so pa úne odrézanke wtévke, perstávž jih razkládnemu ostánku, de ηél ostánek dobív. Ta ostánek ale zapíve po dróbovskž, ale pa ga vz. nar manvž primék poravnáj. To pokázemo vz téh navdájih:

29. *Navdáj.* 40 véder vína velá 1894 gl., po čim je le védro?

Wtétév.

$$4(0 \overline{) 189(4 \overline{) 47 \text{ gl.}}$$

$$\begin{array}{r} \text{„}29 \\ \hline \text{„}14 \\ 60 \end{array}$$

$$4(0 \overline{) 84(0 \overline{) 21 \text{ kr.}}$$

„„

Odgóvor po 47 gl. 21 kr.

30. *Navdáj.* Kolško kóp znése 1440 jábelk?

Wtétév.

$$6(0 \overline{) 144(0 \overline{) 24$$

$$\begin{array}{r} \text{„}24 \\ \hline \end{array}$$

„„

Odgóvor: 24 kóp.

§. 79. IV. *Če ima razkládavŕŕi dvé ale ve veŕ wtvilk, délaj po dozdeŕ reŕénem, in pa we takóle:*

1. *Če imá razkládavŕŕi kaj niŕŕl na desné, odreŕe jih, in pa rávno tólŕko razkládavŕŕevŕh wtvilk. Varŕj se pa razkládavŕŕu odrezeváŕe káke wtévke, záto ko imá morebitŕ razkládavŕŕi káko níŕŕlo veŕ na desné.*
2. *Če je razkládavŕŕi rávno tólŕke ale pa veŕŕe, kákor je enáko wtvílo wtvilk ve razkládavŕŕi na lévŕ próŕe desné; glej nar préd, kólŕkrat je razkládavŕŕi ve neŕ zajet. Ako je razkládavŕŕi veŕŕe od razkládavŕŕevŕh wtvilk; perdáŕ jim we éno, in postáve ji za hŕbet píko, ke ji právŕmo *razkláden zajetlej*, de bow védel, kjé zajetŕ písatŕ naklád, ke príde za tém.*
3. *De lóŕej zvéw, kolŕkrat razkládavŕŕi zajema wtvilke se píko odlóŕene; le glej, kólŕkrat je pérva razkládavŕŕeva ve pérve razkládavŕŕevŕe zajeta. Če ima razkládavŕŕi éno men, kákor je únŕh ve razkládavŕŕi odlóŕevŕh; íŕŕe kolŕkrátleja ve dvéh razkládavŕŕevŕh.*

Po té póŕe náŕdeno wtvilko zapíŕve ve razklád. — Kólŕkrat je zajet razkládavŕŕi, ke imá veŕ wtévŕ, né láhko povédats. Páze ve to, kar zdeŕ poréŕem: Kolŕkor veŕŕe so wtévke ve razkládavŕŕi za pérvo, tolŕko ménkrat se ve razkládavŕŕi zajema; kar so pa mánŕve razkládavŕŕevŕe, tólŕko se veŕkrat zajema.

4. Nájdeme kolokrátlej nakládaj za vsem razkládavnjam, in naklád podpisuj razkládavnjam utevilkam.

To se vé, de se nakládajo nar préd enote, potlej desetine i. t. d.

5. Potlej se odkláda, kàkor smo per razkládave 3' éno utévko rékta.

6. Če ney ostánka ne príde, je se razkládavnja na tánko zajel vs razkládavnja. Če je naklád veç od razkládavnih utevilk, tedej je prevélek kolokrátlej; če je pa ostánek veç od razkládavnja, tàkrat je kolokrátlej premájhen.

7. Ostánku pervzémè blizno utévko iz razkládavnja, in takó dólgo razkládaj, dökler. vsih utevilk ne prenésew.

8. Če je kej ostánka napósled; zapíwe ga alè po dróbovskè, alè ga pa poravnaj vs želino mánuwga primka.

Ako smo se kónna vs razkládavnje kako utévko odrézale, jo zapíwemo kè póljednemu ostánku.

Perlíke vse to razsvetle:

31. *Navdaj.* 25 vátlov sékna je stálo 425 gl., po çim je vátel?

Razkládav.

$$\begin{array}{r}
 25 \mid 425 \mid 17 \\
 \quad 25 \\
 \hline
 \quad 175 \\
 \quad 175 \\
 \hline
 \quad 350
 \end{array}$$

Odgóvor: 17 gl.

32. *Navdáj.* Grajuják prodá gojzd, ke mere 786 jármov, za 150650 gl., po yim je járm?

Razkládev.

$$\begin{array}{r|l|l}
 786 & 150650 & 191 \text{ gl.} \\
 & 786 & \\
 \hline
 & 7205 & \\
 & 7074 & \\
 \hline
 & „1310 & \\
 & 786 & \\
 \hline
 \text{ostánek} & 524 & \\
 & 60 &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l|l}
 786 & 31440 & 40 \text{ kr.} \\
 & 3144 & \\
 \hline
 & „„„„„0 &
 \end{array}$$

Odgóvor: 191 gl. 40 kr.

33. *Navdáj.* 320 hentov óla je stálo 89600 gl., po yim bo néke hent?

Razkládev.

$$\begin{array}{r|l|l}
 32(0 & 8960(0 & 280 \\
 & 64 & \\
 \hline
 & 256 & \\
 & 256 & \\
 \hline
 & „„„„0 &
 \end{array}$$

Odgóvor: 280 gl.

§. 80. Vájenz wtévηz opúujajo nakláde vz táηzēh razkládvaē, in jih odkládajo sprótz med nakládvaējo skladáje, to je, z' odkládvaējo brez posojíla. Po vszēh drúzēh razkládnzēh vládbah pa se ravnájo.

Unz trije navdáji bz jim bali tákele :

31. navdáj.		32. navdáj.
$ \begin{array}{r l} 25 & 425 & & 17 \text{ gl.} \\ \hline & 175 & \\ \hline & \text{''''''} & \end{array} $		$ \begin{array}{r l} 786 & 150650 & & 191 \text{ gl.} \\ \hline & \text{,,7205} & \\ \hline & \text{,,1310} & \\ \hline \text{ostánek} & \text{,,524} & \\ & 60 & \\ \hline 786 & 31440 & & 40 \text{ kr.} \\ \hline & \text{''''''''} & \end{array} $

33. navdáj.

32 (0 | 8960 (0 | 280 gl.

256

''''''

§. 81. Nakládvaēno poskúvno znánezjo tele beséde : Če razkládaē naklád z' énzem storívηam,

te pride drúge storívzeη na dán. Nakládav tedej poskúwamo za razkládvejo. Postávem:

Nakládav:

Ne poskúwma:

$$\begin{array}{r}
 380 \text{ gl.} \quad 24 | 9120 | 380 \text{ storívzeη.} \\
 \underline{24} \qquad \qquad \qquad \underline{192} \\
 1520 \qquad \qquad \qquad \text{''''''}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 76 \qquad \qquad \qquad \text{ale pa:} \\
 \underline{\quad} \qquad \qquad \qquad 38 (9 | 912 (0 | 24 \text{ drúge sto-} \\
 9120 \text{ gl. naklád.} \qquad \qquad \underline{152} \qquad \qquad \text{rívzeη.} \\
 \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \underline{\quad} \\
 \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \text{''''''}
 \end{array}$$

§. 82. Razkládav poskúwamo, če razkládaveη za razkládam nakládnemo, in ostáneκ, če ga je kej, nakládu perwtéjemo. Ako je wtétav prav, móra razkládanzeη na dán príte. Postávem:

<i>Razkládav.</i>		<i>Poskúwma.</i>
7 3420 488 $\frac{4}{7}$ gl.		488
<u>62</u>		<u>7</u>
<u>60</u>		3416
<u>ostáneκ 4</u>		<u>4</u>
		gl. 3420

S E D M A S T Á V A.

*Debelítev je dróbně primke ve veųe ale dro-
bíx ve debelíx dévatě.*

§. 83. Enote dróbněh primkov v' enote debelěh dévatě, je *debelíte*. Postávem: 120 kr. ve goldínarje z debelěněh je 2 goldínarja.

Drobítev in debelítev ste se nasprótně.

§. 84. Drobíx ve debelíno djátě, je třeba enote dróbněh primkov razkládatě ze něh drobivŕam. Razklád pokáxe nájdene debelinske enote, razkládven ostánek pa káxe ostále enote drobíxa. Če né neų ostánka, né túde neų ostálega drobíxa. Debelítev dělamo, kákor drobítev, po stopnaĥ nakvíwko od drobnějwěga primka do debelěwěga.

Zdaníle bódo to tele perlíke:

34. *Navdáj*. Kólěko goldínarjev dá 3424 kr.?

Debelítev.

6 (0 | 342 (4 | 57 gl.

„42

„„4 kr.

Odgóvor: 57 gl. 4 kr.

35. *Navdáj*. Kólěko líber stori 576 ló-
tov?

Debelítev.

$$32 \mid 576 \mid 18 \text{ lb.}$$

$$\begin{array}{r} \hline 256 \\ \hline \end{array}$$

””””

Odgóvor: 18 lb.

36. *Navdáj.* Kólzko goldinarjev je 12351 vinarjev?

Debelítev.

$$\begin{array}{r} \text{v.} \quad \text{kr.} \\ 4 \mid 12351 \mid 3087 \\ \hline \end{array}$$

”””

$$\begin{array}{r} \hline 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \hline 31 \\ \hline \end{array}$$

$$6 \begin{array}{r} \text{kr.} \quad \text{gl.} \\ (0 \mid 308 \mid 7 \mid 51 \\ \hline \end{array}$$

”””8

$$\begin{array}{r} \hline 27 \text{ kr.} \\ \hline \end{array}$$

ostánek 3 v.

Odgóvor: 51 gl. 27 kr. 3 v.

§, 85: Drobítev in debelítev se poskúvate éna po drúg. Postávam, poskúvna únele 36. debelítve bə bila táka:

51 gl. 27 kr. 3 v.

60

$$\begin{array}{r} \hline 3087 \text{ kr.} \\ \hline \end{array}$$

4

$$\begin{array}{r} \hline 12351 \text{ v.} \\ \hline \end{array}$$

Gléj, po drobítve tə príde utévilo, kə se ga préd debelíl.

O S M A S T Á V A.

Wlira wtébe, to je skládev, odkládev, nakládev in razkládev ze nesprímkanama wtevíle.

§. 86. Tístemu wtevílu, ke imá enote debelwsh in pa túdz drobnéjwsh prímkov, právwmo, de je *nesprímkano*. Postávam 17 gl. 18 kr. 3 v.

Táke wtevíla dévamo na písma takó, de wtevílo nar veyz debeline je písano nar préd, in de med wtevíla stávamo pike alz yérte. Po tãrgovskesh búkvañ pa vléyajo pokonune yérte med níme. Postávam, únz nesprímkanesh píwz takó: gl. 17. 18. 3.

§. 87. *Skládev nesprímkanhov.* Zrázen æe reyénzga per skládvz sprímkanhov pãzæ we vz tóle:

1. Podpisúj wtevíla enáhæga prímka éno pod drúgo, nar spódnæmu skládku podyertaj préyæho.
2. Zaýnè skládats nar mánwz drobíæ, in skládaj zapóredama vse stópne. Ye sklád doseæe velikoto blízæzga debelíæa; debèlz ga, to je, razkládaj ga ze drobívham, ostánæk zapísúj vz drobíæevo mésto, debelíæ pa, ke se ga nájdæl, skládaj vz blízno debelíno. Tó debelitæv rádz délamo iz glave.
3. Na mésto, kjer né nez ostálæzga drobíæa, yèrkæz préyno yértæho.

Tále navdáj nam bo to zjãsnil:

37. *Navdáj.* Někdo je vz trěh mėsneh naslédne denárje prejel, kólako je vszga vkúpej?

Skládev.

gl. 723 — 28 kr. — 1 v.

„ 935 — 54 „ — 3 „

„ 839 — — „ — — „

---

gl. 2498 — 23 „ — — „

§. 88. *Odkládats nesprímkanje.* Vsrh zgorej per odkládvs reynėga glėj we vz tóle:

1. Podpíwz mánwz wtvílo veųzmu takó, de wtvíla enánėga prímka prídejo pod svøje vvrstníke.

Veųz wtvílo je, ktero imá vz nar veųzm prímke nar veųz wtvėko.

2. Zayně odkládats nar mánwz drobíc, odkládaj po reda od drobnėjiga do debeljiga in do velėke ηelíne.

3. Ako je spódne wtvílo veųz od zgórnegá; vzėmz enoto zgorej per blícnem vevėkm prímke na pósodo, dēnz jo vz mánwz drobíc, in jo perwťej ondúkejwnzemu drobícu. Takó bo moy odkládats.

4. Kjer né nęų ostánka, yėrknz přeyno yértęno. Perlíke naj tz to zjásnezjo.

38. *Navdáj.* Vz denárnęnz je gl. 2832: 24. 3. Kólako bo we po izdánęh gl. 784. 54. 3?

Odkládev.

gl. 2832 — 24 kr. — 3 v.

„ 784 — 54 „ — 3 „

---

gl. 2047 — 30 „ — — „

Odgovor: 2047 gl. 30 kr.

39. *Navdáj.* Kupèη ima 324 lb. xíde. Če je prodá 116 lb. 18 lt. 3 drahme, kólako mu je ostáne?

Odkládav.

lb. 324 — — lt. — — dr.

116 — 18 „ — 3 „

---

lb. 207 — 13 „ — 1 „

Odgóvor: 207 lb. 13 lt. 1 dr.

§. 89. *Nakládats nesprímkanηe se wtévilam brez prímka.* To se zgodí po dvóji naredbè:

1. *Naredba.* Dènz nesprímkanηe vè nar mánwè drobíx, in jih nakládaj zè dánem nakládavηam. Po té pótz dobíw enote enánηga prímka. Te pa dènz vè debelíno. Alè pa:
2. Zaπnè nakládats nar mánwè drobíx, in nakládaj od drobíxa do debelíne in do velèke ηéline. Če dobíw tolèkè naklád, de znése debelji enote, ga zdebèlè, in le ostánèk drobíxu podpíwè; če ga pa né, potegnè préπnèηo.

Glej pèrlíko obóje naredbe:

40. *Navdáj.* Wtírje otrønè so prevzèlè premoxéne rànηèh stárwèv po enánηh délèh, vsák po gl. 824. 45. 3. Kólako je hílo ηélega premoxéna?

Nakládav.

Po prvé naklómbe: gl. 824. 45. 3. 60 <hr style="width: 100%;"/> 49485 kr. 4 <hr style="width: 100%;"/> 197943 v. 4 nakládaveti. <hr style="width: 100%;"/> 791772 v.		4 791772 197943 kr. 39 <hr style="width: 100%;"/> 31 <hr style="width: 100%;"/> 37 <hr style="width: 100%;"/> 17 <hr style="width: 100%;"/> 12 <hr style="width: 100%;"/> "<">"<">" 6 (0 19794 (3 3299 gl. 17 <hr style="width: 100%;"/> 59 <hr style="width: 100%;"/> 54 <hr style="width: 100%;"/> "<">"<">" 3 kr.
---	--	--

Po drúgę naklómbe:

gl. 824 — 45 — 3
                                   4

gl. 3299 — 3 — —

Ta je krájwę in hitréjwę.

Odgóvor: 3288. 3 kr.

§. 90. Per *razkládavę nesprímkaneli utzvil* sta dvá naklúyka:

I. *Če je razkládaveti neprímkan*, alę dęnę, kakor vę nakládavę, nesprímkanę vę nar máwę prímek, póllej razkládaj, in zádavę

spet mále prímke vs veyz zdebèle; ale pa za-
ynè razkládate nar veyz prímek, potlej mánwz-
ga, in takó vse nesprímkane wtevíla. Ako je
per kterem kej ostánka; ga zdrobz vs blíznwga
mánwzga, in mu negóve enote parwtéj. — Tá-
le drúga je bol parhítna od úne pèrve naredbe.

Parlíka bo vse bol zjasníla.

41. *Navdáj.* Med petero ludí enáko raz-
délz gl. 1182. 3. 3. Kólzko bo vsakterz dobíl?

1. *naredba:*

gl. 1182. 3. 3.

60

$$\begin{array}{r} \hline 70923 \text{ kr.} \\ 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \hline 5 \overline{) 283695} \overline{) 56739} \text{ v.} \end{array}$$

33

36

19

45

$$\begin{array}{r} \text{''''} \\ 4 \overline{) 56739} \overline{) 14184} \end{array}$$

16

''''7

33

19

3 v.

$$\begin{array}{r}
 6 \text{ (} 0 \mid \underline{1418} \text{ (} 4 \mid 236 \text{ gl.} \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad \text{,,}21 \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad \text{,,}38 \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad 24 \text{ kr.}
 \end{array}$$

Odgóvor: gl. 236. 24. 3 v.

2. *naredba:*

$$\begin{array}{r}
 5 \mid \underline{1182} \text{. } 3 \text{. } 3 \text{. } \mid 236 \text{ gl.} \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad 18 \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad 32 \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \text{ostánek } 2
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \quad \quad \quad 60 \\
 5 \mid \underline{123} \mid 24 \text{ kr.} \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \quad \quad \quad 23 \\
 \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\
 \text{ostánek } 3
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \quad \quad \quad 4 \\
 5 \mid \underline{15} \mid 3
 \end{array}$$

Odgóvor: gl. 236. 24. 3 v.

§. 91. *Ce je razkládavějí přímka, zdro-
 be razkládavějí ve tiste nar mánuwe přímek,
 ktera je oběma enák. Potej razkládaj veče
 wtevílo ze mánuwem. Ostánek imá razkládov
 přímek, zató ga razkládu perpiwe ve dróbovske
 podóbě. Med razkládavějo néma ostánek nobé-
 nęga přímka, potej ga dobí po navdája vpra-
 wánz. — Perlika naj razsvetlí to:*

42. *Navdáj.* Vátel sèkna je po gl. 8. 45 kr. Kòleko vátlov dobíw za 78 gl. 45 kr.?

Wtétew.

$$\begin{array}{r}
 \text{gl. 8. 45} \\
 \underline{60} \\
 525.
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 78. 45 \\
 \underline{60} \\
 4725
 \end{array}
 \quad \parallel \parallel
 \quad
 \begin{array}{r}
 525 | 4725 | 9 \text{ vat.} \\
 \hline
 \text{??????}
 \end{array}$$

Odgóvor: 9 vatlov.

§. 92. *Poskúwna wtíreh wtéteb nesprímkanèh wtevíl se déla, kàkor smo per sprímkanèh wtevíleèh uyíle.*

D E V E T A S T Á V A.

Od dróbov.

§. 93. Ve weste stáve je beló tréba nar prej zapopádek dróbov zjásnitè. Prédèn pa dalje stópamo, je we tréba povédats nektére wtévílske lastnóstè:

1. Wtevílu, kè príde po nakládve dvéèh alè veu wtevíl, právemo, de je iz téh storívηov *ponakládano*, de je *ponakládaneη*. Postávem: uè nakládamo 3 sè 6, príde 18. Tèdej je 18 *ponakládaneη* storívηov 3 in 6.

§. 94 2. Wtevílo, kè príde le po sáme wnim nakládanz enkèz, in razen enkèle néma nobenega storívηa, je *pervíηa*. Pervíηe od éne do stó so sáme tele: 1, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37, 41, 43, 47, 53, 59, 61, 67, 71, 73, 79, 83, 89, 97, 101.

Vse med témz vmésne wtévila so ponakládanne, in pa nakladane za dvéma ali več témle prvinama.

§. 95. Wtévílo, kž se da po kterem drugem brez ostánka razkládats, je po ném *razkládno*. Postávem: 12 je razkládno po 2, 3 in 4. Prvine so razkládne le same po sebz in pa po énkliž. Postávem: 11 se da razkládats le po 1 in 11.

§. 96. Po čim je káko wtévilo razkládno, bódo čász pomágale védatz tele opómbe:

1. Vsáko wtévilo, ktero imá nar zádej na desnz (na enotnz stopnz) éno téh wtévilk 2, 4, 6, 8 ali 0, je *razkládno po dvójki le brez ostánka*. Postávem wtévila: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 784, 1878. Tém právemo *rávne wtévila* ali *ravníne*.

§. 97. 2. Ako ima wtévilo nar zádej na desnz 1, 3, 5, 7, 9; se ne dá brez ostánka razkládats po 2, povsód mu ostája 1. Postávem: 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 281, 719. Tákem právemo *nerávne wtévila* ali *neravníne*.

§. 98. 3. Po *trójke razkládno* wtévilo je, če se dá sklád wtévilk, brez číslana nžh stopnz, se trójko brez ostánka razkládats. Čájenz wtévne izpúvajajo med skládvejo 3, 6, 9 in vse po trójke razkládne skláde. Po trójke razkládne so: 3, 6, 9, 12, 15, 21, 42, 813, 723. Po trójke so nerazkládne: 2, 7, 22, 82, 112, 1811.

§. 99. 4. *Po yveterke razkládno* wtvílo je, kterému se zadne wtvílkz na desne (deseti-
yena in enotna stopna) daste sz yveterko yísto
razkládats. Postávzm: 124, ker je 24 razklá-
dno sz yveterko; táke so túdz 48, 108, 1844,
2400. Nerazkládne pa so po yveterkz: 27, 39,
1201, 2805.

§. 100. 5. *Po peterke razkládno* wtvílo je, kterzga zádna wtvílka na desne je 5 alz 0.
Po peterkz razkládne so: 5, 10, 15, 20, 200,
315, 8000. Nerazkládne pa so po peterkz:
21, 43, 86, 322, 1804.

§. 101. 6. *Po westíne razkládno* wtvílo je, ktero se dá po téh obéh wtvílkah 2 in 3
razkládats, to je, ktero imá zádno wtvílko na
desne 2, 4, 6, 8 alz 0, in pa se we sklád wtv-
vílk po trojkz brez ostánka dá razkládats.
Take so: 6, 12, 18, 432, 3162. Nerazkládne
so po westíne: 8, 19, 231, 184, 333.

Opómha. Ktere wtvíla so po sedmíne raz-
kládne, némamo takó láhkz známen. Tréba
je le poskúwats se sedmíno razkládats, áko se
dá alz ne.

§. 102. 7. *Po osmíne razkládno* wtvílo je, kterému se 3' osmíno brez ostánka razklá-
dats dájo tri zadne wtvílke na desne, to je,
enote, desetíne in stotíne. Postávzm: 18408
je 3z 8 razkládno, ker se 408 3z 8 yísto dá raz-
kládnitz. Po osmíne razkládne wtvíla so: 48,
336, 472, 1016, 6632. Nerazkládne so po
osmíne: 42, 332, 470, 1010, 6641.

§, 103. 8. *Po devetíne razkladno* utvilo je, če se dá sklád utvilk po devetíne brez ostánka razkládats. Med skládvanjo se zavòl skrájwana vse devetíne izpuste. Po devetíne razkladne so: 9, 18, 27, 3645, 7101. Nerazkladne so po devetíne: 8, 12, 276, 8103.

§. 104. 9. Utvilo brez ostánka že 10, 100, 1000 i. t. d. razkladno je, ktero imá na desne éno, dvé alž tri níjle. Takó se dá brez ostánka razkládats:

40 že 10.

700 že 10 in 100.

2000 že 10, 100, 1000.

§. 105. 10. *Po enajstíne brez ostánka razkladno* utvilo je, kterega rávne in nerávne stopne posebej skládane in potlej odkládane ostának o alž pa káko po enajstíne razkladno utvilo dájo, to je, 11, 22, 33 i. t. d. Že enajstíno se dájo brez ostánka razkládats: 1331, 2211, 13574, 20911. Po enajstíne so brez ostánka nerazkladne: 43, 218, 18761.

§. 106. Po téhle postávan skørej vsáko utvilo láhko razdenemo ve negóve *edíne storívne*, ker en storívne æe takó vémo, družega pa nájdemo po razklávan. Takó, postávan, iz 36

36	2
18	2
9	3
3	

§. 109. 3. Če dróbov wtévzenj in imenívzenj obá zè ravno tístem wtévílám nakládnamo, se ney ne premeni dróbova velava. Postávem: $\frac{3}{4}$ gl. je, kólakor $\frac{6}{8}$, $\frac{12}{16}$, $\frac{15}{20}$ i. t. d.

§. 110. 4. Če dróbov wtévzenj se kàko ηελίνο razkládnemo, imenívηa pa ne preménemo; bo drób tólokrat mánwz, kólakor ηελίνα wtéje. Hóyem tэдèj drób razkládatz se ηελίνο, se to túdz zгодí, ye wtévzenj razkládam se ηελίνο, imenívzenj pa per mírz pustim. Ták wtévzenj pa móra po ηελίnz razkláden býz. Postávem: tretínka $\frac{3}{4}$ goldínarja je $\frac{1}{4}$ gl.

§. 111. 5. Če dróbov imenívzenj se kàko ηελίνο razkladnemo, wtévzenj pa per mírz pustemò; bo dróbova veláva tólokrat veyz, kólakor ηελίνα wtéje. Drób tэдèj túdz se kàko ηελίνο nakládamo, ye dróbov imenívzenj se ηελίνο razkládnemo, in wtévzenj per mírz pustemò. Ták imenívzenj pa móra po ηελίnz razkláden býz. Postávem: $\frac{2}{3}$ goldínarja ste tríkrat tólako, kàkor $\frac{2}{3}$ gl.

§. 112. 6. Če dróbov wtévzenj in imenívzenj zè rávno tístem wtévílám razkladnemo, ostáne drób svoje préjwne veláve. Postávem: $\frac{6}{12}$ gl. né ne veq ne mèn ko $\frac{1}{2}$ gl.

Drób takóle na manwz wtévzenj in imenívzenj brez premémbe negóve veláve dévatz, právemo *drób krájwatz*.

Wtévílu, se kterem drób krájwamo, právemo dróbov *krájwar*.

Krájwar móra ve wtévne in imenívne yísto brez ostánka zajet bíte, in ga píwemo nad krájwnem dróbam. Postávem: 3górne drób krájwamo se krájwarjem 6 takóle:

$$\begin{array}{r|l} 6 & 1 \\ \hline 12 & 2 \end{array}$$

9. 113. *Drób skrájwate ravnàj takóle:*

1. Drób 3e nerazkládnem imenívnam se ne dá skrájwate, naj bo wtévne, kakorwn kolz hóye. Postávem: $\frac{7}{11}$, $\frac{8}{13}$, $\frac{13}{19}$ se ne dájo skrájwate, ker so 11, 13, 19 nerazkládne wtévila.
2. Ako je pa wtévne nerazkláden; se bo drób dál skrájwate le se sámem wtévnam, ye se kej da. Postávem: $\frac{1}{3}$ (enájst trí in tridesetink) se skrájwa 3e 11, in dá $\frac{1}{3}$. Pa $\frac{7}{22}$ se ne dá skrájwate, ker se 22 ne da se 7 razkládatz do yístega.
3. Se te drób skrájwen 3di; le iye po únzh préjwnzh známnezh, ale se dásta wtévne in imenívne razkládatz 3e 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 100. Ta wtévka mu bo krájwar. Védz pa, de se obá, wtévne in imenívne, mórata dáte do yístega razkládatz 3e ravno tisto wtévko, in ye tá wtévka le énega, ale wtévna ale imenívna, yísto ne 3ájme, se ne móre drób po né skrájwan bíte.

De se ve téh poskúwnah prevèy ne mudíw, te we opómnem:

4. Če je drób neskrájwan ze dvójklo, se túdz ne dá skrájwat z 4, 6, 8, 10 in ze nobénem rávnem wtevílam.
5. Če se drób ne dá skrájwat z 6, 9 in ze nobénem po trójkle razkládnem wtevílam.
6. Drób, kž se ne dá z peterko skrájwat, se túdz ne dá ne z 10, ne z nobénem po peterke razkládnem wtevílam,
7. Drób ze níylame krájwamo odrězáje níyle na kornje, kólkor wtevínu tólzko imenívnu, pottlej pa skúwamo z 2, 3 in 5, ker so te korenk družeh wtevík,
8. Ráji pa krájwamo ze veče wtevíko; ta pót je krájwz.

Jasnoto bódo dále perlíke:

43. *Navdáj.* Skrájwaj mž drób $\frac{360}{720}$ gl.

Wtétew.

$$\begin{array}{r|l|l} \overbrace{6} & \overbrace{6} & \\ \hline 360 & 6 & 1 \\ \hline 720 & 12 & 2 \end{array}$$

Odgóvor: $\frac{360}{720}$ gl. je, kólkor $\frac{1}{2}$ gl.

44. *Navdáj.* Skrájwaj drób $\frac{36}{36}$ gl.

Wtétew.

$$\begin{array}{r|l|l} \overbrace{4} & \overbrace{3} & \\ \hline 24 & 6 & 2 \\ \hline 36 & 9 & 3 \end{array}$$

Odgóvor: $\frac{36}{36}$ gl. je, kólkor $\frac{2}{3}$ gl.

46. *Navdáj.* Skrájwaj mž $\frac{37}{101}$ gl.

Gredneŋa.

$$\underline{37 \mid 101 \mid 2}$$

$$\underline{27 \mid 37 \mid 1}$$

$$\underline{10 \mid 27 \mid 2}$$

$$\underline{7 \mid 10 \mid 1}$$

$$\underline{3 \mid 7 \mid 2}$$

$$\underline{\text{Krájwar } 1 \mid 3 \mid 3}$$

”

Odgóvor: Po gredneŋe príde krájwar 1 na dán, tedèj se ta drób ne dá neŋ skrájwate.

§. 115. Drób, ke se ne dá skrájwate, ale vsáj ne, kákor be ga krájwega ráde, móremo nékako *blžo krajwate*, de mu ne bo neŋ kaj prída pogrěwate. Táka bo, áko ravno ne na tángo, ŋe dróbovžmu wtěvŋu in imenivŋu vsákemu ravno tolško wtěvílk odvėrčemo. Postávem: $\frac{2}{4} \frac{1}{1} \frac{3}{3}$ gl. je blžo $\frac{2}{4}$ ale $\frac{1}{2}$ gl.

§. 116. Věŋkrat je trěba drób že *včyem imenivŋam ižréŋe* brez preměmbe negóve ŋeláve. To se pa le smé storíte, ŋe je dróbov imenivŋe vs včyem imenivŋe brez ostánka žajet.

Zatórej včyě imenivŋe razkládaj že navdánem mánwem, te razkládve kolěkrátlej nakládaj se wtěvŋam. Postávem: $\frac{3}{4}$ gl. (tričertinke)

be ráde izrékla se utíra in dvajsetinkama, utéjmo takóle :

$$4 \mid 24 \mid 6 \\ \quad \quad \quad \underline{\quad \quad \quad} \\ \quad \quad \quad \quad \quad \quad 3$$

18, to je $\frac{1}{2}\frac{8}{4}$, ke skrájwane so spet $\frac{3}{4}$ gl.

§. 117. Ako be ráde védele, *kteze med veq dróbe je nar veqe*; to láhko poznámo, ye imájo vse enáke imenívne.

Per enánze imenívne je tíste drób nar veqe, ktere imá nar veqe wtévze, to je, enánze délov nar veq. Postávem: $\frac{1}{3}\frac{7}{8}$ gl. je veqe od $\frac{1}{3}\frac{1}{8}$ gl.

§. 118. Ako imájo drobóvz neenáke imenívne, bómo nar veqzga spoznále, ye jim enáke imenívne dámo, to je, ye jih *zimenivamo*, kar se takóle déla :

1. Iuqímo splowzga imenívna, ktere móra ták býte, de je vsák poseben imenívze vs ném brez ostánka zajet.

Splowze imenívze nájdemo vselej, kedar se vse imenívze, po kákorwze vérste kolz, med szbój nakládajo.

Splówze imenívze se nad drobze na strán, pa le ènkrat zapíwe.

2. Nájte wtévze vsánzga dróba razkládamo splówze imenívze 3' imenívnam vsánzga dróba, in kolekrátlej nakládamo se wtévnam. Nájdene wtévne zapisújemo pod splówze imenívze na strán negóvze drobóv.

Làhke wtétve par tém délè narejamo iz glave.

Ta perlíka zjásne to :

47. *Navdáj*, Zimenívujaj drobóve $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{5}$, gl.

Zimenítev.

gl.	30	2
	)	3
$\frac{1}{2}$	15	—
$\frac{2}{3}$	20	6
$\frac{3}{5}$	18	5

30 splównè imenívnej.

2	30	15	3	30	10	5	30	6
	”””	1. wtévnej.	”””	2	”””	3	”””	3

20 drúgè wt. 18 tretji wt.

Odgóvor: Namésta úneh drobón dobemò tele zimenívjane: $\frac{1}{3}\frac{5}{0}$, $\frac{2}{3}\frac{0}{0}$, $\frac{1}{3}\frac{8}{0}$ gl.

§. 119. *Dobro je, če je splównè imenívnej skrájwan, kar je mogóye. De splównè imenívnej zmánwaw in skrájwaw, déljaj takóle:*

1. Zapíwè po varstè vse imenívne, in se píkame med níme jih lóye.
2. Iuž, àko je kterè vz drúgè brez ostánka zajet, in mánwèga zajetga preyértaj.
3. Če se dájo kterè imenívne med sebój skrájwaw, to je, z' énem wtévílam razkládats, skrájwaj jih. Zatórej podyértaj imenívnej navprék; pèrpíwè mu krájwar vutrinj te yérte, pod

nó pa imenívne, ke se ne dájo skrájwat, ηέle, kàkor so. Le same kolàkratleje skrájwanηov píwz pod yérto,

4. Ko se xε ne da veγ skrájwat, nakládaj vse wtevíla pod yérto 3' únemz se yérto wtrínemz, se kteremz se krájwal. Tále naklád je nar mánwz splównz imenívzeη, kar ga je nájte, ye se le krájwal, kar se je dálo.

Tále perlíka tε jo bo 3jasníla:

48. *Navdáj.* 3imenívzaj mε tele drobóve: $\frac{1}{2}$ gl., $\frac{2}{3}$ gl., $\frac{3}{7}$ gl., $\frac{5}{12}$ gl., $\frac{13}{18}$ gl.

3imenítev.

gl.	252	splównz imenívzeη.				
		2.	3.	7.	12.	18.
$\frac{1}{2}$	126	<hr/>				
$\frac{2}{3}$	168					
$\frac{3}{7}$	108					
$\frac{5}{12}$	105					
$\frac{13}{18}$	182					
		<hr/>				
			7.	2.	3.	
			7	2		
					<hr/>	
					14	
					3	
					<hr/>	
					42	
					6	
					<hr/>	
					252	splównz imen.

Wtévne pa nájdew takó:

$$\begin{array}{r}
 3 \mid \underline{252} \mid 126 \qquad 3 \mid \underline{252} \mid 84 \qquad 7 \mid \underline{252} \mid 36 \\
 \text{,,,,,} \qquad \qquad \qquad \underline{12} \quad 2 \qquad \qquad \underline{42} \quad 3 \\
 \qquad \qquad \qquad \text{,,,} \quad 168 \qquad \qquad \text{,,,} \quad 108 \\
 \\
 12 \mid \underline{252} \mid 21 \qquad \qquad 18 \mid \underline{252} \mid 14 \\
 \qquad \qquad \qquad \text{,,}12 \quad 5 \qquad \qquad \qquad \text{,,}72 \quad 13 \\
 \qquad \qquad \qquad \underline{\qquad} \quad 105 \qquad \qquad \qquad \underline{\qquad} \quad 42 \\
 \qquad \qquad \qquad \text{,,,} \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \underline{14} \\
 \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \qquad \underline{182}
 \end{array}$$

Odgóvor: Namésta navdánzĥ drobón dobz-mò tele žimenívçane: gl. $\frac{12}{252}$, $\frac{2}{252}$, $\frac{168}{252}$, $\frac{108}{252}$, $\frac{18}{252}$, od tod vídmo, de nar žádne $\frac{1}{18}$ (ale $\frac{18}{252}$) je vszĥ nar veçz.

§. 120. *Drobóve skládaj takóle:*

1. Žimenívçanzĥ drobón skládaj wtévne, in nez splównz imenívçej jim podpíwz.
2. Če imájo drobónz neenáke imenívçej, jih žimenívçaj.
3. Ako so ňelíne in drobónz dánz skládatz; skládaj nar préd drobóve, kz so nar mánwz drobíx, pøtlej pa ňelíne.
4. Če so vz drobónzĥ rázne ňelíne, ždrobz jih vz ravno tísto ňelíno. Szĥer jih né mogóçej skládatz.
5. Če tz príde nepráv drób vz sklád, ždebèlz ga vz ňelíne, in ostánzĥ pørpíwz; ňelíne pa kz únem ňelínam ravno tístzga primka skládaj.
6. Če se dá napósled drób skrájwatz, le skrájwaj ga.

49. *Navdáj.* Nekomu je po málem tólzko ææfrána powlò: $2\frac{3}{18}$ lt., $5\frac{7}{18}$ lt., $4\frac{15}{18}$ lt., $2\frac{7}{6}$ lt. Kólzko je bazo vsæga?

Dróbova skládev.

	16
	) 3
2.	7
5.	15
4.	7
2.	7
15	$\frac{32}{18}$ sta 2 ηæla.

Odgóvor: 15 lótv.

50. *Navdáj.* Nékdo imá 4 sóde vína darææve po:

12 védæv $7\frac{3}{4}$ bokálov.

9 „ $12\frac{1}{2}$ „

13 „ $26\frac{3}{8}$ „

7 „ $31\frac{5}{8}$ „

Kólzko je vsæga?

Dróbova skládev.

v.		b.		8
				) 6
12	—	7	—	4
9	—	12	—	3
13	—	26	—	5
7	—	31	—	5
v. 42	—	38	—	$\frac{1}{4}$ ($\frac{18}{8}$ da $2\frac{1}{4}$ bokála).

Odgóvor: 42 védæv $38\frac{1}{4}$ bokálov.

51. *Navdáj.* Kolkó znése $\frac{1}{2}$ zláta in $\frac{1}{4}$ krixávna gotóvzga denárja?

Dróbova skládav.

gl. 4. 30	gl. 2. 12	gl. 2. 15
$\frac{2}{\text{-----}}$	$\frac{4}{\text{-----}}$	33
gl. 2. 15	gl. — 33	$\frac{\quad}{\text{-----}}$
		gl. 2. 48

Odgóvor: 2 gl. 48 kr. gotóvzga denárja.

§. 121. *Odkládav ze drobóve,* kedar ste obé utévile drobóva, ale le éno drób par sébe imá, in ye je vezze zgórej, mánwz pa spodej, se déla take:

1. Gléj, ye imáta obá drobá enák imenívzej, ye ne, zimenívvaj ji.
2. Odkládaj utévzej spódnzga drobá od utévna zgórnzga drobá.
3. Ye se ne dá odkládatz, vzémz na pósodo eno-to blízne ηelíne; zdrobz jo po navdánem imenívzej, in ta drób skládaj z' ondúkejwnem dróbam. Zdej se dá odkládatz, ostánku podpisz imenívzej.
4. Ako so rázne ηelíne vz dróbzej, zdrobz jih v' éno in enáko ηelíno; sezjer né mogóye odkládatz.
5. Ostánek, ye se dá, skrájvaj.
6. Odkládaj nar préd drobóve, potlej ηelíne.

Vz perlíkah vídzw, kako:

52. *Navdáj.* Nékdo je dólzwn $12\frac{3}{4}$ gl. pláyal je $7\frac{1}{4}$ gl. Kolkó je we dólzwn?

Dróbova odkládav.

$$\begin{array}{r} \text{gl. } 12 \frac{3}{4} \\ \quad 7 \frac{1}{4} \\ \hline \text{gl. } 5 \frac{2}{4} \left(\frac{1}{2}\right) \end{array}$$

Odgóvor: $5 \frac{1}{2}$ gl.

53. *Navdáj.* Nékdo je kúpil $3 \frac{1}{4}$ vávla plátna, podélal ga je $1 \frac{2}{3}$ vávla. Kolzko ga je we?

Dróbova odkládav.

$$\begin{array}{r} \quad \quad \quad 12 \\ \quad \quad \quad \text{)} \\ \text{v. } 3 \frac{1}{4} \quad 3 \text{ — } 15 \\ \quad 1 \frac{2}{3} \quad 8 \\ \hline \quad 1 \quad \frac{7}{12} \end{array}$$

Odgóvor: $1 \frac{7}{12}$ vávla.

54. *Navdáj.* Nékdo je dóbil 200 gl., jih je pa izdál 153 gl, 24 $\frac{3}{4}$ kr. Kolzko imá we?

Dróbova odkládav.

$$\begin{array}{r} \text{gl. } 200 \text{ —} \\ \quad 153, 24 \frac{3}{4} \\ \hline \text{gl. } 46. 35 \frac{1}{4} \end{array}$$

Odgóvor: 46 gl, 35 $\frac{1}{4}$ kr.

55. *Navdáj.* Nékdo je kúpil $\frac{3}{4}$ ηenta ηúkra, pouló mu ga je 22 $\frac{3}{4}$ lb. Kolzko ga imá we?

Dróbova odkládov.

3	lb. 75
100	21 $\frac{3}{4}$
4 300 75 lb.	lb. 53 $\frac{1}{4}$
,,52	
,,,	Odgóvor: 53 $\frac{1}{4}$ lb.

§. 122. Če je vs nakládva als en storívna drób, als pa sta obá storívna drobá; tákrat je *dróbovska nakládov*. Délaj jo takóle:

1. Obá storívna zapíva vs dróbovske podóbe, in nakládaj utévna se utévnam, imenívna 3' imenívnam.
2. Če je ktera storívna zmévan drób, ga uqísta; če je vs ηelína, podpíva mu enoto.
3. Nesprímkano utévilo denz vs nar mánva drobíx.
4. Zádnay naklád skrájvaj, ga denz vs drobíx, als ga 3debelz, in nepráve drobóve dénz vs ηelíne.

Opómba. Rávno práva perlóxnost je túkej le povédate kaj od známzn, kž so vs utétva nar navádnova:

1. Skládveno známne je *skládnek*, to je, práv krix (+); izrékamo ga 3e besédno *vey*, als pa *in*. Postávam: 3 + 4 lb. je 3 *vey* 4 lb. als 3 in 4 naj se skládate.
2. *Odkládnek* je ravna qérteta (-); izrékamo ga 3e besédno *meu*, als pa *od*, in ga stáve-

mo za utvítam, kterému odkládamo. Postávem: 3 — 1 gl. to je, 3 men 1 gl. ale pa' od 3 gl. naj se odkláda 1 gl.

Te známne ste med ludmí men navádne, kot tele:

3. *Nakládnek* je stojèy križ ($\times$); izrekújejo ga za besédo *nakládama* ale *krat*, in ga nar rájwe ve nakládve za drobmí stávajo med storívne. Postávem: $\frac{3}{4} \times$ gl. to je, $\frac{3}{4}$ nakládama se $\frac{4}{7}$ gl.
4. *Razkládnek* je dvojíuje (:); razkládaneñ stávamo pred nim, razkládavneñ pa za nim, in ga izrekamo za besédo *razkládama*. Postávem: gl. $\frac{3}{4} : \frac{4}{7}$, to je, gl. $\frac{3}{4}$ razkládama se $\frac{4}{7}$. Túkej je razkládaneñ $\frac{3}{4}$, razkládavneñ pa $\frac{4}{7}$.
5. *Enáynek* ste vutrinne enáke yértene (=), izrekamo ga *enáko*. Postávem: $5 + 4 = 7$, to je, 3 veñ 4 je enáko 7.

Tile navdájí bódo délo dróbovske nakládve zdaníle:

56. *Navdáj.* Po yim príde $\frac{1}{4}$ mere vína, ye je mera po $\frac{5}{6}$ gl.?

Dróbova nakládav.

$$\frac{1}{4} \times \frac{5}{6} = \frac{5}{24}$$

Odgóvor: $\frac{5}{24}$ gl.

57. *Navdáj.* Nékdo kúpe híwo za 24000 gl. in pláya le $\frac{3}{4}$ gotóvo; kolzko znesejo te tri yetertínke?

Dróbova nakládav.

$$\frac{24000}{1} \times \frac{3}{4} = \frac{72000}{4} = 18000 \text{ ale } \frac{24000}{3} = \frac{72000}{18000}$$

Odgóvor: 18000 gl.

58. *Navdáj.* Če je vátel plátna po $1 \frac{1}{4}$ gl. po yim príde $\frac{3}{4}$ vátla?

Dróbova nakládav.

$$\frac{1 \frac{3}{4} \times \frac{3}{4}}{\frac{7}{4} \times \frac{3}{4} = \frac{21}{12} = 1 \frac{5}{6}}$$

Odgóvor: $1 \frac{5}{6}$ gl.

59. *Navdáj.* Sezen drev se dobí za $21 \frac{1}{2}$ gl. za kólzko se dobí 20 sezen?

Dróbova nakládav.

$$\frac{21 \frac{1}{2} \times 20}{\frac{131}{6} \times \frac{20}{1} = \frac{2620}{6} = 436 \frac{4}{6} (\frac{2}{3})}$$

Odgóvor: $436 \frac{2}{3}$ gl.

60. *Navdáj.* Veru kúvzga srebrá tehta $2 \frac{3}{4}$ lb., libra ga je po $3 \frac{1}{2}$ gl. Kólzko znése to?

Dróbova nakládav.

$$\frac{2 \frac{3}{4} \times 3 \frac{1}{2}}{\frac{11}{4} \times \frac{7}{2} = \frac{77}{8} = 9 \frac{5}{8}}$$

Odgóvor: $9 \frac{5}{8}$ gl.

§. 123. Vž dróbovske nakládve je tréba we védetž:

1. Če drób nakládamo že negóvžm imenívňam, nam príde wtévžň ve naklád. Postavžm:

$$\text{gl. } \frac{3}{5} \times 5$$

$$\frac{3}{5} \times \frac{5}{1} = \frac{15}{5} = 3 \text{ naklád.}$$

2. Drobóvž, ke imájo po veų imenívňov, so *dróbovske drobóvž*. Postávžm: gl. $\frac{1}{3}$ (pól tretinke), $3\frac{1}{2}$ (tri in pól petinke). Take nakládáje wtévžň se wtévňam, imenívžň ž' imenívňam denemo ve navádne drobóve. Postávžm únale žgórna:

$$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6} \text{ in } 3 \frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = 3 \frac{1}{6} = \frac{19}{6}.$$

Tždej gl. $\frac{1}{2}$ žnese gl. $\frac{1}{3}$ in

$$3 \frac{1}{2} \quad \text{„} \quad \frac{1}{3}$$

§. 124. Če je alž razkládavžň alž razkládanzň drób, alž pa sta drobóva obá; tžkrat je *dróbovska razkládev*.

Per tém délž se ravnáį po tém:

1. Ťelínam daj dróbovske podóbo; nesprímkané wtévila dénz ve nar mánvž drobíx, kžkor ve nakládve. Med obóje wtévilo postavž razkládno žnámne, pred nim naj stojį razkládanzň.
2. Razkládavžň obérnz, de bo wtévžň imenívžň, imenívžň pa wtévžň. Ždej je wtétžv spremžnéna ve dróbovske nakládve.

3. Nakládaj, kàkor ve nakládve, wtévηη se wtév-
ηam, imenívηη 3' imenívηam. Takó doble-
ne drób je razklád.
4. Če se dá, skrájwaj razklád, 3drobη ga ve
mánwη primæk, in 3debèlη nepráve drobóve
ve ηelíne.

Perlíke tη bódo to 3daníle:

61. *Navdáj.* Nékdo je $4\frac{1}{2}$ vátla sèkna plá-
yal 3η gl. $48\frac{3}{8}$, po ηim je bil vátel?

Dróbova razkládev.

$$\frac{48\frac{3}{8}}{8} : \frac{4\frac{1}{2}}{2} = \frac{387}{8} : \frac{9}{2} = \frac{387}{8} \times \frac{2}{9} = \frac{774}{72} = 10\frac{54}{72} \left(\frac{3}{4}\right)$$

Odgóvor: gl. $10\frac{3}{4}$

62. *Navdáj.* Če je $20\frac{1}{2}$ véder vína stálo
 $522\frac{7}{8}$ gl., po ηim je bilo védro?

Dróbova razkládev.

$$\frac{522\frac{7}{8}}{8} : \frac{20\frac{1}{2}}{2} = \frac{4183}{8} : \frac{41}{2} = \frac{4183}{8} \times \frac{2}{41} = \frac{8366}{328} = 25\frac{166}{328}$$

(alè blázo $\frac{1}{2}$).

Odgóvor: mérvηηo nad $25\frac{1}{2}$ gl.

§. 125. De se izvé, kterη dèl je ktero wtè-
vílo kterηga drúzηga wtévila, ktero imá alè
ènák primæk, alè se dá sprímkatè, právηmo *dró-
bovska debelitev* tè wtétva.

To se dělá takóle:

1. Zdróbě obě utvídě vž mánužě prímek, de ju sprímkaŭ.
2. Zdej je wtétav razkládav ala ηelínska ala pa dróbovska, po tém, kákorŭne ste utvídě; to-de tísto naj bo razkládavžě, ŭígar děl imá úno bítě.
3. Razkládav dělaj po naváde takó, de píwew utvídě po dróbovske, in razkládavžě naj bo imenívžě. Drób se smé skrájwatě.

To bódo zdanile tele perlíke:

63. *Navdáj.* Kólěkŭwn děl libre je 24 ló-
tov?

Dróbova razkládav.

$$\begin{array}{r} 8 \\ \hline 24 \\ \hline 32 \end{array} = \frac{3}{4}$$

Odgóvor: $\frac{3}{4}$ lb.

64. *Navdáj.* Kólěkŭwn děl krixávŭŭa je dvajsetíŭa?

Wtétav.

$$\begin{array}{r} \text{gl.} \quad 2. \quad 12 \\ 60 \\ \hline 132 \end{array} \quad \begin{array}{r} 4 \\ \hline 20 \\ \hline 132 \end{array} = \frac{5}{33}$$

Odgóvor: $\frac{5}{33}$ děl.

65. *Navdáj.* Kólěkŭwn děl goldínarja je 52 $\frac{1}{2}$ kr.?

1. *Zemlomerska* pərmera, to je, ko pərmerjamo dvé wtévile, in iujemo, kólokrat je éno veųz ale mánwz od drúzega enáko prímkanęga, inz teděj kólokrat je wtévilo vz wtévile zajeto. Postávam, ye réyem: 6 kr. je tríkrat 2 kr.; túkej se míslam zemlomersko pərmero med 6 kr. in 2 kr.
2. *Wtévuska* pərmera, to je, ko pərmerjamo dvé wtévile, in iujemo, kólzko je éno veųz ale mánwz od drúzega enáko prímkanęga. Postávam, ye réyem: 6 kr. je 4 kr. veų ko 2 kr.; túkej se míslam wtévsko pərmero med 6 kr. in pa 2 kr.

Med ludmí potrebjújemo nar bol zemlomerske pərmere; tórej zemlomersko ménzemo, kedar kólz od pərmere kej poréyemo.

§. 128. Obé wtévile, ktere pərmerjamo, mórate enánęh prímkov bíte, ale pa se sprímkatz dátz. Postávam, vz pərmerz so:

2 gl. prótz 4 gl.

6 lb. prótz 18 lb.

Néso vz pərmerz:

2 gl. prótz 4 lb.

6 lb. prótz 18 gl.

Rávno takó bósta le vz pərmerz 2 gl. prótz 30 kr., ye ji sprímkamo, takóle:

2 gl. prótz $\frac{1}{2}$ ale pa

120 kr. prótz 30 kr.

§. 129. Wtévílama, ke ste éno do drúzega vz pərmerz, právemo, de sta *úda*; in de pré-dne wtévilo je *pərvz ud*, zádne pa *drúgz ud*.

Réklá smo, de vs zemlomerske permerz razkládve potrebújemo; tórej dévamo med obá úda razkládno známne, postávem:

$$\begin{array}{rcl} \text{pérve ud} & & \text{drúgž ud} \\ \text{lb. 3} & : & 6 \text{ lb.} \end{array}$$

§. 130. Permerzna úda sméta bítz enáka, alž pa neenáka.

Če sta enáka, sta v' *enáyna* permerz, postávem gl. 2 : 2 gl.

Če sta permerzna úda neenáka, in je pérve ud mánwz, drúgž ud pa veųz, právzmo, de sta vs *nastópna* permerz; če je pa drúgž ud mánz od pérvega, je *upádna* permera. Postávem:

$$\begin{array}{rcl} \text{enáyna permera} & \text{gl. 12} & : 12 \text{ gl.} \\ \text{nastópna} & \text{„ gl. 12} & : 24 \text{ gl.} \\ \text{upádna} & \text{„ gl. 24} & : 12 \text{ gl.} \end{array}$$

§. 151. Tístemu wtzvílu, kž pokáče, kólžkrat je veųz ud veųz od mánwzga, alž pa, kólžkrat je mánwz zajet vs veųzem, právzmo, de je *permernez*. Ta se nájde po razkládve, nad razkládnz žapíwe, in je vsélej neprímkan, postávem:

$$\begin{array}{rcl} \text{3} & & \text{permernez.} \\ \text{gl. 2} & : 6 & \text{gl.} \\ \text{6} & & \text{permernez.} \\ \text{lb. 7} & : 42 & \text{lb.} \\ \text{4}\frac{1}{2} & & \text{permernez.} \\ \text{gl. 9} & : 2 & \text{gl.} \end{array}$$

§. 132. Permernək ostáne vsélej nespreme-
nèn, bóde sè ale veųe ale mánwa ud sprédej.
Zato smémo vsáko permerno obèrníta, to je,
pèrvè ud zádej in drúzega sprédej postáveta, in
permerna se neų ne spremeni. Po tém je iz na-
stópne permere upádna, in iz upádne nastópna.
Postávzam :

$$\begin{array}{ccc} \begin{array}{c} 2 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} & & \begin{array}{c} 2 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} \\ \text{gl. } 2 : 4 & \text{gl. obèrnena} & \text{gl. } 4 : 2 \text{ gl.} \\ \\ \begin{array}{c} 9 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} & & \begin{array}{c} 9 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} \\ \text{lb. } 9 : 1 \text{ lb.} & \text{„} & \text{lb. } 1 : 9 \text{ lb.} \end{array}$$

§. 133. Enáke permernè ste, ktere imáte
enák permernək, ke jima príde po enáke wté-
tvè, deserávno so nu údje po velikóste in prím-
ke neenáke. Permernè ze neenákam permernakam
ste neenáke. Postávzam :

$$\begin{array}{ccc} \begin{array}{c} 3 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} & & \begin{array}{c} 3 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} \\ \text{lb. } 2 : 6 \text{ lb. je enáko} & \text{gl. } 7 & : 21 \text{ gl.} \\ \\ \begin{array}{c} 2 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} & & \begin{array}{c} 2 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} \\ \text{lb. } 3 : 6 \text{ lb. je enáko} & \text{gl. } 20 & : 10 \text{ gl. ale} \\ \\ \begin{array}{c} 3 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} & & \begin{array}{c} 2 \\ \underbrace{\hspace{1cm}} \end{array} \\ \text{lb. } 2 : 6 \text{ lb. néenáko} & \text{gl. } 10 & : 20 \text{ gl.} \end{array}$$

§. 134. Permere ostánejo takó dólgo ená-
ke, dòkler se jim permernək ne spremeni; ne
spremeni se jim pa, če obá úda ze rávno tí-
stam wtéviam ale nakládamo ale razkládamo.
Postávzam :

$$\begin{array}{r} \quad \quad \quad \underbrace{2} \\ \text{gl. } 3 : 6 \text{ gl.} \\ \text{naklád } 2 \quad 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \quad \quad \quad \underbrace{2} \\ 6 : 12 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \quad \quad \quad \underbrace{3} \\ \text{gl. } 5 : 15 \text{ gl.} \\ \text{razklád } 5 \quad 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \quad \quad \quad \underbrace{3} \\ 1 : 3 \end{array}$$

§. 135. Dvé enáke permerz imenújemo *spermera*. Spermera tžděj zapopáde dvé permerz in wtírě úde; med obé permerz píwemo enáynek. Lěj túkej:

$$\begin{array}{r} \text{lb. } \underbrace{2} \text{ lb.} \quad \text{gl. } \underbrace{2} \text{ gl.} \\ 3 : 6 = 7 : 14 \end{array}$$

Spermere pa ne dá

$$\begin{array}{r} \text{lb. } \underbrace{2} \text{ lb.} \quad \text{gl. } \underbrace{3} \text{ gl.} \\ 3 : 6 \text{ in pa } 7 : 21 \end{array}$$

Zató ko permerz némate enánřega permerneka.

§. 136. Spermere so dvoje:

1. *Líyna* spermera, kđdar ste obé enáke permerz ale nastópne ale upádne. Postávřm:

$$\begin{array}{r} \text{lb. lb. gl. gl.} \quad \quad \text{gl. gl. gl. gl.} \\ 2 : 4 = 7 : 14 \text{ ale pa } 6 : 2 = 18 : 6 \end{array}$$

2. *Nelíyna* ale *obérnena* spermera, kđdar je dvěh enánřeh permer éna nastópna, éna upádna. Postavřm:

$$\begin{array}{r} \text{đélavřa} \quad \text{đélavřov.} \quad \text{dni} \quad \text{dni.} \\ 3 : 6 = 8 : 4 \\ \text{nastópna,} \quad \quad \quad \text{upádna.} \end{array}$$

§. 137. Spërmerzne úde imenújemo po méstzih, po kterzih údje od léve do desne stoji. Prvz in yetértz ud imenújemo *unána úda*; družega in tretjiga pa *nótrana úda*. Takóle:

$$\begin{array}{cccc} 1\text{vz} & 2\text{gz} & 3\text{tji} & 4\text{tz} \\ \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 4 = 7 & : 14 \end{array}$$

Unána úda sta 2 lb. in 14 gl.

Nótrana úda sta 4 lb. in 7 gl.

Opómba. Kzdarkóle razlóyno ne povémo, mé-
nemo vselej líyno zemlomersko spërmero.

§. 138. Vz spërmerz iméj na súme te
resnínje:

1. Naklád unánzih údov vsáke líyne spërmere
je enák nakládu nótranzih údov:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 4 = 7 & : 14 \end{array}$$

unána úda

nótrana úda

14

4

2

nakládana dásta 7

28

enáke nakláde

28

2. Kzdar wtévila takó stoji, de je naklád pér-
vzga in yetértzega (naklád unánzih) enák na-
kládu družega in tretjiga uda (nakládu nótra-
nzih); tákrat so po táke vvrstz stojeye wté-
vila vz líyne spërmerz:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 3 & : & 6 = 8 & : 16 \end{array}$$

Ker je naklád unáněh in nótraněh údov 48, zato so po té v̄ersta v̄e sp̄ermera.

§. 139. Oběrnena sp̄ermera se v̄e líyno spredene, ye éno alz drúgo p̄ermero oběrnemo, ker príde po tém unánema in nótranema údama enák naklád. Postávem:

Oběrnena sp̄ermera:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{dělavne} & & \text{dělavnov} & & \text{dni} & & \text{dni} \\ 3 & : & 12 & = & 8 & : & 2 \end{array}$$

dá po spreděvka éne p̄ermere tele líyne sp̄ermera:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{děl.} & \text{děl.} & \text{dni} & \text{dni} & & \text{děl.} & \text{děl.} & \text{dni} & \text{dni} \\ 12 & : & 3 & = & 8 & : & 2 & \text{ alz pa } & 3 & : & 12 & = & 2 & : & 8 \end{array}$$

§. 140. Sp̄ermera je takó dólgo sp̄ermera, dōkler je naklád unáněh údov enák nakládu nótraněh. Od tód príde:

1. De smémo nótrana úda zménate, to je, drúzega djáte na mésto tretjiga, in tretjiga na mésto drúzega, in sp̄ermera se n̄e ne spremeni. Túkej se míslamo utvıla brez prímka.

$$\text{Ye je sp̄ermera } 2 : 4 = 8 : 16$$

$$\text{je túde sp̄ermera } 2 : 8 = 4 : 16$$

2. Rávno takó smémo prestávate unána úda brez sp̄erm̄erane premémbe:

$$\text{Ye je sp̄ermera } 2 : 4 = 8 : 16$$

$$\text{bo túde sp̄ermera } 16 : 4 = 8 : 2$$

Per obéh je naklád unáněh údov enák nakládu nótraněh.

3. Če je vs líyne spermerz párvz ud drúgemu enák, móra túdz tretji ud enák bitz yetértzemu:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 2 & = & 3 & : & 3 \end{array}$$

4. Če je párvz ud enák tretjimu (obá neprímkana), tàkrat je drúgz ud enák yetértzemu. Postávem:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 4 & & 2 & : & 4 \end{array}$$

§. 141. Velíkrat je vs spermerz údov édzn neznán, zláste pa yetértz ud, in navdáne so le trije údje. Yetértzega vs líyne spermerz nájdemo, če drúzega sz tretjim nakládnemo, in naklád sz párvem razkládnemo. Neznánemu údu dájamo yerko X vs známne. Postávem; de vs

$$\begin{array}{cccc} \text{spermerz lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 6 & = & 8 & : & X \end{array}$$

nájdemo yetértz ud, wtéjemo takóle:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{lb.} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 2 & : & 6 & = & 8 & : & X \end{array}$$

6

$$\begin{array}{c} \hline 2 \mid 48 \mid 24 \text{ gl.} \\ \hline \end{array}$$

”””

Túkej je neznánz yetértz ud 24 gl.

§. 142. Kàkor se yetértz spermeren ud nájde, ravno takó se nájde túdz vsák drúg ud, ye so drúgz trije znáne, námreç:

1. Ye je neznáne ud kterz unáneh, le nakládaj nótrana úda, ta naklád pa razkládaj 3' unánem údam:

$$\begin{array}{cccc} \text{gl.} & \text{gl.} & \text{lb.} & \text{lb.} \\ X & : & 24 & = & 3 & : & 8 \\ & & 3 & & & & \end{array}$$

8 | 72 | 9 gl. je pérva ud.

”””

2. Ye je pa neznáne ud kterz nótraneh, tàkrat nakládaj unána úda, naklád pa razkládaj 3a nótranem znánem:

$$\begin{array}{cccc} \text{gl.} & \text{gl.} & \text{lb.} & \text{lb.} \\ 3 & : & X & = & 4 & : & 12 \\ & & 3 & & & & \end{array}$$

4 | 36 | 9 gl. je drúga ud.

§. 143. Trém spermernem údam ale stávkam iskátz neznánega yetértzega, té wtétve právemo, de je prosta *tristávka*, to je, wtétav tréh stávkov. Ráde, pa ne prav 3a prav, túdz téh stávkov spermere právejo *tristávka*.

Prosta *tristávka* je dvója:

1. Ena je *líyna tristávka*, kedar imá ve sébe líyno spermero, to je, obé permérs ale nastópne ale pa upádne.

2. Ena pa je nelijna ale *obernena tristávka*, kedar imá ve sébz obérneno spermero, to je, dvě permere, kterzh éna je nastópna, éna upádna.

§. 144. Če ijew, ale je med. utvıla spermera, to je, ale je navdáj tristávken ale ne; ravnáj se po téh vodívnezah:

1. Vse wtírě utvıla mórajo le dvě velzka primka imétě, ale po dvě in dvě sprímkane bítz:

$$\begin{array}{cccccc} \text{lb. kofeta} & \text{lb. kofeta} & \text{gl.} & & \text{gl.} & \\ 2 & : & 6 & = & 10 & : \text{X.} \end{array}$$

Dvě velzka primka sta libra kofeta in gol-dínar.

2. Zarés, pa ne le po vídeze, mórata úda sprímkana bítz:

$$\begin{array}{cccccc} \text{Merz estrájna} & \text{mer tokájna} & \text{gl.} & & \text{gl.} & \\ 2 & : & 4 & = & 3 & : \text{X} \end{array}$$

to né spermera, ker obé vínz, estrájij in tokájij, néste éne njéne, tórej túdz ne énzga primka.

3. Če sprímkavna úda nésta sprímkana, pa se dásta sprímkatě, bo dōbra spermera:

$$\begin{array}{cccccc} \text{kr.} & \text{gl.} & \text{lb.} & \text{lb.} & & \\ 16 & : & 4 & = & 1 & : \text{X} \text{ bo dōbra spermera takóle:} \\ & & \text{kr.} & \text{kr.} & \text{lb.} & \text{lb.} \\ & & 16 & : & 240 & = & 1 & : \text{X} \end{array}$$

4. Če nésta po dvě in dvě stávka sprímkana, ne bo nobéne spermere:

$$\begin{array}{cccc} \text{lb.} & \text{vátlov} & \text{gl.} & \text{gl.} \\ 3 & : & 12 & = 36 : X \end{array}$$

Túkej nésta dva prímka, trije so: libre, vátlz, goldínarji.

5. Obé permerz, kž ji spermerjamo, mórate enák permernek iméts, drégáyz né spermere.

Izvédzts, alz imáte permerz enák permernek; izpráwaj se po navdáji, to je, míslz sz énzga velenžh prímkov we ènkrat, dvákrat alz veýkrat tolenžga, in iyz vs svoji pámetz, ye je tréba drúgemu velenkemu prímku bíts rávno tólekemu alz veýemu. Drégáyz pa né spermere.

Kždar sz izpravzváje reýew: kólekör veý — tólzko veý, kólekör mæn — tólzko mæn; tåkrat je navdáj líyne spermere, tždž tůz líyne tristávke, ker ste po pérvem odgóvora obé permerz nastópne, po drúgem obé upádne.

Ye sz pa reýew: kólekör veý — tólzko mæn, alz kólekör mæn — tólzko veý; tåkrat je obérnena spermera, ker je po pérvem odgóvora pérva permera nastópna, drúga pa upádna, in po drúgem odgóvora je pérva permera upádna, drúga nastópna. To reý zdaníte, bo dobro kåke perpádke povédzts, kždáj de je dobra spermera.

§. 145. I. *Liyňa spermera je:*

Med blágam in kúpam. Zato ko dvákrat tólzko blagá velá ravno dvakrat tólzko, tríkrat tólzko blagá pa tríkrat tólzko, in takó dále; poloviņa blagá pa velá le pól tólzko i. t. d. Túkej právzmo: kar veý, to veý;

kar men, to men (známne líyne tristávke). Túkej je 2 permernek edínega blagá do dvójnaga, in 2 túde je permernek edínega kúpa do dvójnaga.

o. *Med délam in zaslúčkam je líyna spermerra.* Túkej námreç réyemo, kàkor ve préjwnem perpádkæ: kolèkor veç je déla, tólèko veç zaslúčka; kolèkor men déla, tolèko men zaslúčka, i. t. d.

o. *Posojilo do obréste je ve líyna spermere.* Veç ko je posojila, veç je obréste i. t. d.

u. *Denár do denárja je ve líyna spermere.* Kolèkor veç imám glátov, suvrénov, kriçávηov i. t. d., tolèko veç goldínarjev me zné-sejo. —

Værh téh je we velíko stvarí, kæ se dájo wtétz po líyne tristávke.

§. 146. II. *Obérnena spermerra je:*

a. *Med wtevílam délavηov in med çásam, kédáj dodélaço.* Kólèkor imam veç délavηov, de me, postávam, vært prekopávajo, tolèko men çása potrebújejo. Çe jih imám we tolèko veç, ga bódo prekopáls we tolèko men çása. Túkej je pérva permerra nastopna, drúga pa upádna, tadej spermerra obérnena.

o. *Dolgóst in wirokóst sèkna ale plátna, kar ga je tréba ve rávno tisto réy, ste med se-bój ve obérnens spermere.* Kar je wírji sèkno, tolèko men ga bo tréba ve súkno. Ako je sèkno dvákrat wírji, ga bo ve ravno tisto súkno dvákrat men tréba.

Vzrh téga se we vèukrat obérnena tristavka pergodí.

§. 147. Vè túkejwnèh, in we veu drúzeèh *nastópkeh* némate perméze enáηega permernèka, in tadèj túde né *tristávke*:

1. *Med velikóstjo in kúpam kàkwèga zérkala, demanta i. t. d.* Dvákrate veuz zérkalo je dráxji kakor dvakrat tólèko, ker se veliko zérkalo rádo skazí. Vè pérve permere je permernèk 2, vè drúge je veuz.
2. *Med dálo póta, po kterem kàka réy páda, in pa med yásam pádηa né enáηega permernèka.* Skúwna uqí, de padajóyca stvar vè dvákrate tólèkem yáse wtírèkrat tólèkwno dálo páde. Pérve permernèk je tadèj 2, drúge pa 4.
3. *Med debelóstjo kàηega telèsa, postávem, kàkwène oblíηe, in pa med ucno tehtu, né spermere.* Če imám xelèzno oblíηo, kè libro tehtu, bo drúga we tólèko debelji ósam liber potegníla. Permernèk pérve permere je tadèj 2, drúge pa 8.

§. 148. Kèdar ima navdáj vè sébz spermero (kar lãhko vídew, de se le vprãwaw), in kèdar so le trije spermerèze údje navdãnz; tãkrat po tristávke nájdew yetérte ud. To déljaj takóle:

1. Wtévíla zapíwze po vérstz. Naváda je vè tretje mésto písate vpravãvnez, to je, wtévílo, po kterèga velikóstz vprãwamo, vè pérvo mésto písate ze vpravãvnezkam sprímkano wtévílo; ostãle ud príde vè drúgo mésto. Pa

ne pozabíte, de mórata pèrvz in tretji ud sprímkana býz, kàkor túdz drúgz sz yetértém.

Opomba. a. Ne zapisúj vselej utavíl rávno po té versta vz tristávko, kàkor so navdáne.

- o. Po úkzéh od parmere bz beló tréba, de bz pèrvz spærmeren ud sprímkan býl ze drúgam, in tretji sz yetértém. Alz naváden zapès odstópe od spærmerenega vz tém, de sta srédna úda spremzenena; tó pa, kakor je beló reyéno, spærmere nzy ne premzní.
2. Vpráwaj se, alz se navdáj wtéje vz líyno alz v' obèrneno tristávko. Kar veq, to veq; kar mæn, to mæn, je známne líyne tristávke. Kar veq, to mæn; kar mæn, to veq, je pa známne obèrnene tristávke.
3. Če se navdáj wtéje vz líyno tristávko, ostanejo údje vz svoji navdáne vèrstz. Če se pa wtéje v' obèrneno tristávko, jih bo tréba vz líyno vèrsto djáztz; to se zgodí, če parmero, to je, sprímkana úda, obèrnew, námraz pèrvzga in tretjiga.
4. Če pèrvz in tretji ud némata enánega prímka, ji zdrobz v' enák drobíz. Per májhnez utavílez se to iz glave storí.
5. Ako imá kterz ud veq prímkov, jih dènz vz nar mánwez drobíz.
6. Tristávko ugeníte, to je, yetértz stávk nájtz, nakládaj drúgz ud sz tretjim, naklád pa razkládaj sz pèrvem, kàkor je reyéno vz parmeh.

7. Če se dá najdenz ud vz debetuz primæk dja-
ta, alz najdenz drób skrájwata, le stórz takó.
Ako vídzø, de bo yetártz ud drób; nar bóle
storiw, ye drugz ud zdrobiw, de tz vz ye-
tértzm 3gøl ηeline mánwzga primka prídejo.
8. Wtévilo 3' énklo nakládano alz pa razkláda-
no se nez ne premení; tristávka bo tedèj alz
3gøl nakládzv, ye je nen pærvz ud énkla,
alz pa 3gøl razkládzv, ye je alz drugz alz
tretji ud énkla. Tánzsh navdájev túdz med
tristávke ne wtéjemo. Nar vez tristávkenzsh
wtétev je tánzsh.
9. Ako je eden údov drób, alz nzh vez, pra-
vzmo, de je *dróbovska tristávka*; nakládaj
in razkládaj tako, kàkor je beló reyéno od
drobów. Dróbovska tristávka ne potrebúje
nez drúzsh vodívnezsh.
10. Per navdájih zamoluzemò spløh znáne úde,
na písmo pa jih je tréba postávzta.

Navdáji bódo vsø réy zdaníle.

67. *Navdáj.* Če za 8 kr. 3 jájηa kúpem,
za kóleko dobím 60 jájη?

Tristávka.

Navádne zapes.				Tristávkenz zapes.			
j.	kr.	j.	kr.	j.	j.	kr.	kr.
3	:	8	=	60	:	X	
		8					X liyηa
							tristávka.
3 480 160 kr.				3 480 160 kr.			
		18				18	
		"				"	

Odgóvor: za 160 kr. alz 2 gl. 40. kr.

68. *Navdáj.* Če 5 délavňov prekóple vart ve 4 dnéh, kakó dólgo bo 10 délavňov opráve-
ta imélo?

Tristávka.

dél. dn.   dél. dn.

5 : 4 = 10 : X obérnena tristávka ηéleň utavíl.

10.   5 obérnena úda.

4

100 | 200 | 2.

Odgóvor: le 2 dneva.

69. *Navdáj.* Nékdo potrebúje 2 vátla wi-
roňga sèkna ve súkno $3\frac{1}{2}$ vátla, kólako sèkna
bo ve tó súkno tréba, če je sèkno le $1\frac{3}{4}$ vatla
wiroko?

Tristávka.

v. wir. v. dlg.   v. wir. v. dlg.

2 : $3\frac{1}{2}$ = $1\frac{3}{4}$: X obérnena dróbovska trist.

$1\frac{3}{4}$ 2 obérnena úda.

$\frac{7}{2} \times \frac{2}{1} = \frac{14}{2} = 7$

7 : $1\frac{3}{4}$

$\frac{7}{1} : \frac{7}{4} = \frac{7}{1} \times \frac{4}{7} = \frac{28}{7} = 4$ vátle.

Odgóvor: 4 vátle.

70. *Navdáj.* Pól túňata rut je 3a 10 gl.;
3a kólako jih bo tri túňate?

Tristávka.

$$\text{rut} \quad \text{gl.} \quad \text{rut} \quad \text{gl.}$$

$$6 : 10 = 36 : X$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ \hline 6 \overline{)360} \mid 60 \text{ gl.} \end{array}$$

,,,,,,

Odgovor: 60 gl.

71. *Navdáj.* Libra víšneve bárve je po 8 gl., po yim je lóť?

Tristávka.

$$\text{lb.} \quad \text{gl.} \quad \text{lt.} \quad \text{kr.}$$

$$1 : 8 = 1 : X$$

$$\begin{array}{r} 60 \\ \hline 32 \overline{)480} \mid 15 \text{ kr.} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 160 \\ \hline \end{array}$$

,,,,,,

Odgovor: po 15 kr.

72. *Navdáj.* Někdo imá vsák měsň 35 gl. perhódka, kólěko ga přide vz 2 létěh in 4 měsňeh?

Tristávka.

$$\text{m.} \quad \text{gl.} \quad \text{l.} \quad \text{m.} \quad \text{gl.}$$

$$1 : 35 = 2 \cdot 4 : X$$

$$\begin{array}{r} 12 \\ \hline 28 \\ 35 \\ \hline 140 \\ 84 \\ \hline \end{array}$$

gl. 980

3g01 nakláděv.

Odgovor: gl. 980.

73. *Navdáj.* 872 lb. krede je stálo 270 gl. 19 kr., po yim je libra?

Tristávka.

lb.	gl.	kr.	lb.	gl.	
872	:	270.	19	=	1 : X
		60			

872		16219		18	kr.
		7499			
-----					
ostánek		523			
		872			blézo $\frac{3}{4}$

3901 rozkládev.

Odgóvor: skorèj po $18\frac{3}{4}$ kr.

74. *Navdáj.* Povez popírja je po $9\frac{3}{4}$ gl., po yim príde 12 búkzv téga popírja?

Tristávka.

b.	gl.	b.	gl.	
20	:	$9\frac{3}{4}$	=	12
		$\frac{39}{4}$	$\times$	$\frac{12}{1}$
				39
				12

				78
				39

				468

$$\frac{468}{4} : \frac{20}{1} = \frac{468}{4} \times \frac{1}{20} = \frac{468}{80} = 5 \frac{68}{80} \text{ gl.}$$

800|40800|51 kr.

Odgóvor: 5 gl. 51 kr.

75. *Navdáj.* Rent nukra je bil po 490 gl., za kólko se ga je dobilo $4\frac{1}{2}$ lb.?

Tristávka.

lb. gl. lb. gl. líyna dróbovska tristávka.
 $100 : 490 = 4\frac{1}{2} : X$

$$\frac{490}{1} \times \frac{9}{2}$$

$$\frac{4410}{2} : 100 = \frac{4410}{200}$$

$$200 \mid 4410 \mid 22 \text{ gl.}$$

$$\begin{array}{r} \text{,,,} \quad 10 \\ \quad \quad 60 \end{array}$$

$$200 \mid 600 \mid 3 \text{ kr.}$$

Odgovor: 22 gl. 3 kr.

76. *Navdáj.* Nékdo dobí vs $2\frac{1}{2}$ léta od svojih gostájev gotóvzh gl. $6203\frac{3}{4}$, kólko mu parnése híwa vsánega $\frac{1}{2}$ léta?

Tristávka.

l. gl. l. gl. líyna dróbovska tristávka.
 $2\frac{1}{2} : 6203\frac{3}{4} = \frac{1}{2} : X$

$$\frac{5}{2} \times \frac{1}{2}$$

$$\frac{24815}{8} : \frac{5}{2}$$

$$\frac{24815}{8} \times \frac{2}{5} = \frac{49630}{40}$$

$$40 \mid 49630 \mid 1240\frac{3}{4} \text{ gl.}$$

„16

„„3

Odgovor: gl. $1240\frac{3}{4}$.

Opomba. 1. Tristávke so vs djáne ráde 3gol nakládve in razkládve; drobóve pa málokdej po vsah tréh znánah údah.

2. Nar lóxi tristávkena poskúwna je, de we enkrat várno prewtéjew, in wtétav pregledaw. Pa we dvója poskúwna je navádna.

a. Po nájdenem yetértém stávke sta unána uda vs nakláde enáka nakládu nótranah, ye je vse prav wtéto.

Postávem vs 67. navdáji:

Poskúwna.

$$3 : 8 = 60 : 160$$

$$\frac{8}{480} = \frac{3}{480}$$

$$\frac{8}{480} = \frac{3}{480} \text{ enáke nakládje.}$$

o. Kterakolz drúg izpuuèn stávæk se nájde, ye je wtétav prav; postávem túkejle párvz stávæk préjwnzga navdája:

$$X : 8 = 60 : 160$$

$$\frac{8}{160 \mid 480 \mid 3}$$

Glej párvz stávæk 3.

E N Á J S T A S T Á V A.

Wtévске perhit.leji.

§. 149. Karkóls je med ljudmí tréba wté-
ta, prewtévamo se wtírma wtétbame in pa se
tristávko; pa we hitréje se dá wtéts, ale wtétve
perhitíte, in kàkor poréjemo, se *perhit.lejem*
wtéts.

Perhitévamo wtétve, kedar takó navdáje ob-
wtévamo, de nam né tréba ale tóleko wté-
vílk písats, ale se tóleko trúdate, ale navádneš
ovínkasteh wtétsb délate. Takó ve razkládve
opustamò veliko wtévilk, ye ostánka iskáje na-
kládov ne podpisújemo. Krájwz in laglej wté-
jemo, àko se drobíxne enote míslamo, de so
drobóvs vejš debelín.

§. 150. *Od wtévskéh perhit.lejev splòh je*
tréba védate tele postáve:

1. Láglej je skládats in odkládats, kàkor na-
kládats in razkládats.
2. Láglej je nakládats kàkor razkládats.
3. Láglej wtéjemo ze májhneme wtévilkame kà-
kor ze velikame, láglej 3' okrógleme, ke imá-
jo níyle na kónje, kàkor ze drúgema.
4. Ve skládve in odkládve né nzy kej perhit.le-
ja, ker na rávnost iz glave zapisújemo ale
sklád ale pa ostánek.
5. De prevèy wtévilk ne délamò, jih píwemo
le, kar jih je ke wtétve nelò potrebnéh. Po-

trébných wtwílk pa vènder ne opúuyate, ker je spet bóle veq wtwílk písate, in wtétav zjasníte, kákor pa zbrodíte jo.

6. Če se per kterem navdáji veq perhítlejev ponúja, je tréba nar lóxjiga in nar zapopadliv-wega izvolíte, če túde veq wtwílk potrebúje.

Dólgo izbírate né dobro, ámpak pérve perhítlej, ke príde na mísal, je nar bólowe ve to réq.

7. Kar se dá iz gláve wtéte, wtéj iz gláve. Dólga skúwna in vája zláste ve kákowne posebne wtétve ylovéka zuqí hítro in brez pomóte rájtate ale wtwílate.

§. 151. I. *Perhítleji ve wtírèh wtétbañ enáko in neenáko primkanèh wtwíl.*

Vájene wtévne ve nakládve z' éno wtwílko ne zapisújejo nakládavne, ámpak na rávnost naklád pod nakládaneñ. Ravno takó délajo per okrógleh wtwíleñ, ke imájo le éno wtévko, postáven ve nakládve ze 20, 50, 400 in drúzeñ táñeñ.

Kedar je nakládavne 11, 13, 19, 31, 41 i. t. d., to je, wtwílo, ve kterem je énkla éden storívne; tákrat smémo enoñnemu storívne podpisate storívne drúge nakládavve wtévke, in opustíte nakládavne. To pokáxejo tele perlíke:

77. *Navdáj.* Kóleko goldínarjev znese 269 petgoldínarskeñ bánkovneñ?

Wlčetv.

perhitévská.		neperhitévská.
269		169
gl. 1345		5
		1345

Odgóvor: gl. 1345

78. *Navdáj.* Kóleko búkev popírja je v 74 povezkah?

Wlčetv.

perhitévská.		neperhitévská.
74		74
b. 1480		20
		b. 1480

Odgóvor: 1480 búkev.

79. *Navdáj.* Nékdo popotváje vsák dán po posrédku izdá 11 gl., kóleko izdá v 143 dnéh?

Wtétv.

perhítna.		neperhítna.
143		143
143		11
gl. 1573		143
		143
		gl. 1573

Odgóvor: gl. 1573.

80. *Navdáj.* Kólzko znése 31 ηentov másla, ηent po 24 gl.?

Wtétov.

perhítama.		nepərhitama.
24		31
72		24
gl. 744		124
		62
		gl. 744

Odgóvor: gl. 744.

81. *Navdáj.* Kólzko znése 87 vátlov sèkna, vátel po 18 gl.?

Wtétov.

se perhítkam.		brez perhítka.
87		87
696		18
gl. 1566		696
		87
		gl. 1566

Odgóvor: gl. 1566.

§. 152. Láhko nakládamo 3' éno sámežno wtévko, tudè ye imá níyle per sébz, to je, 3' okróglem wtéviam, postávem se 5, 7, 200, 300. Tákem storívηam poréyemo, de so *zlóxnè*.

§. 153. Polájwamo se nakládov, ye storívηη razdèlemò ale *razkólemo* vs dvá ale we vey *zlóxnèh* storívηov, in potlej posebne na-

kláde skládamo. Postávem lãhko nakládamo z' 102, ťe nakládaniťu dodãmo 00, to je, ga nakládamo zã 100, in negóvo dvojnoto skládamo. Če nam je nakládatã zã 2009, nakládamo pãrvãťu nakládaniťu zã 2, mu perdãmo na desne tri níťle, in sã 1000krátneťm skládamo 9krátno. Takóle smo énega storivťnov 2009 razklãlã vs 2000 in vs 9. Tému délu právemo *razkol po sklãdãvã*, zató ko je sklãdatã trãba kosťe énega storivťna, in tãdej we posebne nakláde, de nam príde vs velãke naklád.

Tãle navdãj bo vso réťu zjãsnil:

82. *Navdãj.* Pole dólgo 78 seããã, wãroko pa 102 seããã, kólãko wtirjãwkãh seããã mere?

Wtãtãv.

pãrhítã.		poyãsnãwã.
7800		102
156		78
w. s. 7956		816
		714
		w. s. 7956

Odgóvor: 7956 wtirjãwkãh seããã.

§. 154. Kãdar je storivťã málo mããwã od okróglegã wtãvíla, in se da lãhko dowtãtã; nakládajmo z' okróglegã wtãvílam, in odkládajmo, kar je odveť. Postávem, ťe je kaj nakládatã zã 98, nakládajmo sã 100, to je, pãrpíwãmo nakládaniťu 00, in pa nakládu odkládajmo nakládaniťevo dvóje, kã je dvãkrat spod stó. Túkej odkládamo, zató právemo, de to délo je *razkol po odklãdãvã*.

3jásnil bo to réy tále navdáj: 9

85. *Navdáj.* Urar zdéla 213 xépnah ur, vsáko po 95 gl., kólako znésejo te xépnah?

Wtétév.

<p>sz perhítkam.</p> <p style="text-align: right;">21300</p> <p style="text-align: right;">1065</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">20235</p>	<div style="border-left: 3px double black; border-right: 3px double black; height: 100%;"></div>	<p>brez perhítka.</p> <p style="text-align: right;">213</p> <p style="text-align: right;">95</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">1065</p> <p style="text-align: right;">1917</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">g.l. 20235</p>
--	--	---

Odgóvor: 20235. gl.

g.l. 20235

9. 155. Kadar ima storivnə veq wtévilk, ktere so v' *enkrat ena* zajete; takrat sz nakládév polájwamo, ye nar préd 3' énem storivnam wtévilk, pötlej pa naklád za drugem storivnam nakládamo. Ko bz bilo, postávem, tréba za 48 nakládats; nakládajmo nar préd sz 6, in ta westerz naklád pötlej za 8, sej 6 krat 8 je 48. Vsáj né tréba skládats obójiga nakláda.

3jásnil bo tále navdáj:

84. *Navdáj.* Nent svinçene beláve je po 54 gl., kólako¹bo dátə za 23 nentov?

Wtétév.

<p>sz perhítlejem.</p> <p style="text-align: right;">23</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">138 6</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">9</p> <p style="text-align: right;">g.l. 1242</p>	<div style="border-left: 3px double black; border-right: 3px double black; height: 100%;"></div>	<p>brez perhítleja.</p> <p style="text-align: right;">54</p> <p style="text-align: right;">23</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">162</p> <p style="text-align: right;">108</p> <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">g.l. 1242</p>
---	--	---

Odgóvor: 1242 gl.

g.l. 1242

§. 156. Razkládamo lãhko se kãkwno edíno wtévko, ye túdz imã za sebój veŕ níŕzãl (3' okróglem wtévãlam), ker né tréba nakládov in ostãnkov zapisevãtz. Tãke razklãdvz poréŕemo, de je *zlóxnã*, in de tãk *razklãdãvenŕ* je *zlóxzn*. Lóxe je ze mánwzmnz wtévãkãnz, ye jãh je túdz veŕ, kãkor ze veŕzmnz razklãdatz; ker per mánwzãh lóxe ugãnemo, kolãkrat so zajete vz razklãdanŕz, in razklãdãvŕeva nakládŕv je túdz lóxji ze mánwzmnz. Lóxe je védzetz, kólãkrat je razklãdãvenŕ vz razklãdanŕz zajet, ye so po pãrvz razklãdãvŕevz wtévãlke mánwz wtévãlke. Postãvzmn, lóxji je razklãdŕv ze 10, 100, 500, kãkor ze 5, 65, 194; lóxji ze 1121, kãkor ze 987; lóxe je védzetz, kólãkrat je 311 vz razklãdanŕz zajetzãh, kãkor kólãkrat je 398.

§. 157. Polãjwa se razklãdŕv, kãdar je razklãdãvenŕ ponakládãno wtévãlo, postãvzmn 24, 36, 125 i. t. d. Tãkzmn se dãsta razklãdãvenŕ in razklãdanŕz se kterzmn wtévãlam obã razklãdatz (skrájwãtz), kãkor smo réklz vz dróbovskz skrájwz; sej drób in razklãdŕv sta éna réŕ, le píwemo jã drzgayz. Skrájwãjmo tãdãj razklãdãvenŕ in razklãdanŕz, dókler se alz ne dãsta veŕ, alz pa de prídemo do *zlóxnzga* razklãdãvŕã. Alz vz skrájwz né nŕŕ perhãtkã, ye nam nezlóxzn razklãdãvenŕ prídẽ; túdz je bole ze veŕzmn ko ze mánwzmn wtévãlam krãjwãtz, de bŕzã do *zlóxne* razklãdvz prídemo. Ukrãjwãmo túdz razklãdŕv, ye se sãm razklãdanŕz brez ostãnkã razklãdatz dá se krãjwãrjem; tóde po té pótz nam vz razklãdanŕz in vz razklãdã prídẽjo dróbóvz, kz jãh bo tréba po dróbovskz obrãvnãtz.

Razkládev se ne dá skrájwate, ye je razkládavzeη neponakládanzη. Postávem 11, 23, in t. d. Túdz je ne skrájwamo po nobénem wtevíle, ke né vz razkládavzeη brez ostánka zajeto.

Tíle navdáji naj to zjásnejo:

85. *Navdáj.* 24 sexen rézanzga kámna je za gl. 504, po yim ga je sexen?

Wtétew

hítza.		
24		504
3 63 21 gl.		

késna.		
24		504 21
,,24		
,,,”		

Odgóvor: po 21 gl.

86. *Navdáj.* Ye je 48 wátlov plátna za 68 gl., po yim príde wátel?

Wtétew

hítza.		
48		68
6 8½ 1 gl.		
2½		
60		
6 150 25 kr.		
30		
,,,”		

késna.		
48		68 1 gl.
20		
60		
48 1200 25 kr.		
240		
,,,”		

Odgóvor: po 1 gl. 25 kr.

§. 158. Velikrat wtétav perhitamò nakládaje razkládanež in razkládavež obá z' énem wtéviam, ye po tém zlóčen razkládavež z' okróglam wtéviam dobamò.

Navdáj bo to zjásnil:

87. *Navdáj.* Če se kúpa sexen rézanega kámna za 25 gl., kólako ga dobamò za 1250 gl.?

Wtétav

$\begin{array}{r} \text{sz perhítkam.} \\ 1250 \\ \hline \text{s. } 50(00) \end{array}$	$\begin{array}{r} \text{brez perhítka.} \\ 25 1250 50 \text{ s.} \\ \hline \text{''''''} \end{array}$
---	---

Odgóvor: 50 sexen.

§. 159. Nepráve drobóve je lãhko vs ηelíne djáts, ye so nah imenívne zlóčne razkládavež; tánež kolokrátlej (ηelíne) kar zapíwemo. Postávam, ye mæ je zdebélitz $\frac{1121}{2}$ gl.,

hom beræ takóle zapísal: $\frac{1121}{2}$
je gl. $560\frac{1}{2}$

ηelín drobón z' imenívne dvéh alæ vež wtévk né takó lãhko szwtévatz.

§. 160. Če je tréba sz ηélema wtévile drobóve nakládatz, kteræh imenívnež je énkla, le beræ ηelíne z' imenívnam razkládajmo, pa je. Ta navdáj bo tó zjásnil:

88. *Navdáj.* Búkve popírja se dobe za $\frac{1}{4}$ gl., za kólako se ga dobe 3 poveze, to je, 60 búkev?

Wtétav

krátka.
60

---

g.l. 15

dólga
60
15

---

600 | 9000 | 15 g.l.

30

Odgóvor: 15 g.l.

§. 161. *Zlóxna drobóva* právemo tístem, ktereh wtévaj je énkla; in ktereh imenívaj je razkládats perlóxan; postávem $\frac{1}{2}$ g.l. $\frac{1}{4}$ lb.

Spreglèd zlóxneh drobón in neh veláve ve mánvah prímkeh káxe tále zlóxneha:

$\frac{1}{2}$	g.l.	je	30	kr.
$\frac{1}{3}$	"	"	20	"
$\frac{1}{4}$	"	"	15	"
$\frac{1}{5}$	"	"	12	"
$\frac{1}{6}$	"	"	10	"
$\frac{1}{8}$	"	"	$7\frac{1}{2}$	"
$\frac{1}{10}$	"	"	6	"
$\frac{1}{20}$	"	"	3	"
$\frac{1}{30}$	"	"	2	"
$\frac{1}{60}$	"	"	1	"
<hr/>				
$\frac{1}{2}$	kr.	je	2	v.
$\frac{1}{4}$	"	"	1	"
<hr/>				
$\frac{1}{2}$	ηenta	je	50	lb.
$\frac{1}{4}$	"	"	25	"
$\frac{1}{5}$	"	"	20	"
$\frac{1}{8}$	"	"	$12\frac{1}{2}$	"

$\frac{1}{10}$	ηenta	je	10	lb.
$\frac{1}{20}$	"	"	5	"
$\frac{1}{25}$	"	"	4	"
$\frac{1}{50}$	"	"	2	"
$\frac{1}{100}$	"	"	1	"
<hr/>				
$\frac{1}{2}$	lb.	je	16	lt.
$\frac{1}{4}$	"	"	8	"
$\frac{1}{8}$	"	"	4	"
$\frac{1}{16}$	"	"	2	"
$\frac{1}{32}$	"	"	1	"
<hr/>				
$\frac{1}{2}$	lt.	je	2	kv.
$\frac{1}{4}$	"	"	1	"
<hr/>				
$\frac{1}{4}$	mleví	je	15	vag.
$\frac{1}{8}$	"	"	10	"
$\frac{1}{4}$	"	"	$7\frac{1}{2}$	"

$\frac{1}{3}$	mleví	je	6	vag.
$\frac{1}{6}$	„	„	5	„
$\frac{1}{10}$	„	„	3	„
$\frac{1}{15}$	„	„	2	„
$\frac{1}{30}$	„	„	1	„

$\frac{1}{12}$	vagána	je	4	osmínke
$\frac{1}{4}$	„	„	2	„
$\frac{1}{8}$	„	„	1	„

$\frac{1}{3}$	seana	je	3	úevle
$\frac{1}{3}$	„	„	2	„
$\frac{1}{6}$	„	„	1	„

$\frac{1}{2}$	úevla	je	6	pávηov
$\frac{1}{3}$	„	„	4	„
$\frac{1}{4}$	„	„	3	„
$\frac{1}{6}$	„	„	2	„
$\frac{1}{12}$	„	„	1	„

Rávno táka zlózne drobóve so túdz vs pávηηh.

$\frac{1}{2}$	léta	je	6	mésηov.
$\frac{1}{3}$	„	„	4	„
$\frac{1}{4}$	„	„	3	„
$\frac{1}{6}$	„	„	2	„
$\frac{1}{12}$	„	„	1	„

$\frac{1}{2}$	mésηa	je	15	dni
$\frac{1}{3}$	„	„	10	„
$\frac{1}{3}$	„	„	6	„
$\frac{1}{6}$	„	„	5	„
$\frac{1}{10}$	„	„	3	„
$\frac{1}{15}$	„	„	2	„
$\frac{1}{30}$	„	„	1	„

Po téh podóbaη skládamo zlózne drobóve vszη drúzηη sprímkanzη utavíl.

§. 162. Kedar imámo enote mánwzga prímka se ηalívηam nakládatz, in prevídzmo, de nam bo tréba naklád zdebelizz; takrat perhitévamo takóle:

1. Če je drobívevo utavílo kak zlózn drób debelívevzga; podznámvamo debelívevo utavílo se prévnzηo, ga razkládamo z' ímenívηam zlóznzga dróba, pod prévnzηo zapívemo razklád, ta je zdej debelíz, in nam pové vs iskánz naklád.
2. Če enote mánwzga prímka ne dájo zlóznzga debelívevzga dróba, ga razkólemo vs dvá ale tri zlózne drobóve, (to je *razkól po skládve*).

3. Neliinske storivzenj razkládamo z' imenivnam vsajnega dróba posebej, podpíwemo kolékrátlej pod práyuzenjo, napósled jih pa skládamo. Kadar pridete enáke razkládva, tadej né tréba nóve wtétve, le kolékrátlej vdrúgzy zapíwemo.

Kadar je zlózen drób polovína, tretínka i. t. d. kterega nezlóznega dróba, tákrat le vzámemo polovíno alz pa tretínko po ném doblénzga kolékrátleja.

4. Če je drobícevo wtévilo takó blíz debelícevzga, de ga le kak zlózen dél mánka; razkládamo debelícev storivzenj z' imenivnam zlóznega déla, in odkládamo kolékrátlej od únzga storivna. Ostánz je iskánz naklád, (to je *razkol po odkládva*).

5. Če imámo pa zrávzn drobíce we mánwz drobíce, postávam zrávzn krájnerjev we vinarje; jih posebej szwtéjemo, in sklád parwtéjemo doblénzmu nakládu.

6. Če se dá neprímkan storivzenj lóze ko prímkanz razklátz, jima spreménamo prímke; sej se po tém naklád ne premení, le wtétv se zlájwa.

Navdáji vse to razsvatle :

89. *Návdáj.* Za kólzko dobíw 3 védra vína, če je mera alz bokál po 30 kr.?

Wtčtev

$$\begin{array}{r} \text{hitra.} \\ 30 \quad 120 \text{ m.} \\ \hline \frac{1}{2} \text{ gl. } 60 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{kšna.} \\ 40 \\ 3 \\ \hline 120 \\ 30 \\ \hline \end{array}$$

Odgóvor: 60 gl.

600 | 36000 | 60 gl.

90. *Navdáj.* Někdo se dá vezate svoje búkve ve 340 povezkov. Povezek je po 20 kr., kóleko bo pláyate?

Wtčtev

$$\begin{array}{r} \text{hitra.} \\ 20 \quad 340 \text{ b.} \\ \hline \frac{1}{3} \text{ gl. } 113. 20 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{kšna.} \\ 340 \\ 20 \\ \hline 600 | 68000 | 113 \text{ gl.} \\ \hline \text{,,}20 \\ \hline \text{,,}20 \text{ kr.} \end{array}$$

Odgóvor: 113 gl. 20 kr.

91. *Navdáj.* Kóleko je dáte za 215 zvezkov peres, zvezek po 45 kr.?

Wtčtev

$$\begin{array}{r} \text{hitra.} \\ 45 \quad 215 \text{ zv.} \\ \hline 30 \text{ gl. } 107. 30 \\ 15 \quad 53. 45 \\ \hline \text{gl. } 161. 15 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{kšna.} \\ 215 \\ 45 \\ \hline 1075 \\ 860 \\ \hline 600 | 96750 | 161 \text{ gl.} \\ \hline 36 \\ \hline \text{,,}7 \\ \hline 15 \text{ kr.} \end{array}$$

Odgóvor: 161 gl. 15 kr.

92. *Navdáj.* Kóleko žnese 120 vátlov tra-
kóv, vátal po 47 kr.?

Wtétov

	hítva.	
47	120 v.	
30	gl. 60	—
10	20	—
6	12	—
1	2	—
	gl. 94	

we hitréji sz preprím-
kam :

120	47 v.
gl. 2	gl. 94

Odgóvor: 94 gl.

	késna.
	47
	120
	940
	47
600	56400
	94 gl.
	24
	222

93. *Navdáj.* Per ongávzh potrebújejo
vsák téden 28 mer ale bokálov vína per jéda,
kóleko véder jim ga je tréba za 120 léto?

Wtétov

	hítva.	
28	52 téd.	
20	v. 26	—
5	6. 20	
2	2. 24	
1	1. 12	
	véd. 36. 16 m.	

	zamúdna.
	52 téd.
	28 b.
	416
	104
400	14560
	36 v.
	25
	16 m.

Odgóvor: 36 véder 16 mer.

94. *Navdáj.* Někdo kúpa vsák dán za 50 kr. krúha, kólěko izgája vė létě za křeh?

Wtětěv

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: right;">béržna,</td> <td style="width: 80%;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">50</td> <td style="text-align: right;">365 dni</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">30</td> <td style="text-align: right;">g.l. 182. 30</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">20</td> <td style="text-align: right;">121. 40</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">g.l. 304. 10</td> <td></td> </tr> </table> <p>Als 3^e razkólam po odkládve:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: right;">365 dni</td> <td style="width: 80%;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">50</td> <td style="text-align: right;">365 dni</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">10</td> <td style="text-align: right;">60. 50</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">g.l. 304. 10</td> <td></td> </tr> </table>		béržna,		50	365 dni		30	g.l. 182. 30		20	121. 40			g.l. 304. 10			365 dni		50	365 dni		10	60. 50			g.l. 304. 10		<div style="border-left: 1px solid black; border-right: 1px solid black; height: 100%;"></div>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: right;">pomúdna.</td> <td style="width: 80%;"></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">365 dni</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">50</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">600</td> <td style="text-align: right;">182500</td> <td style="text-align: right;">304 g.l.</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">25</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">10 kr.</td> <td></td> </tr> </table>		pomúdna.			365 dni			50		600	182500	304 g.l.		25			10 kr.	
	béržna,																																														
50	365 dni																																														
30	g.l. 182. 30																																														
20	121. 40																																														
	g.l. 304. 10																																														
	365 dni																																														
50	365 dni																																														
10	60. 50																																														
	g.l. 304. 10																																														
	pomúdna.																																														
	365 dni																																														
	50																																														
600	182500	304 g.l.																																													
	25																																														
	10 kr.																																														

Odgóvor: 304 g.l. 10 kr.

95. *Navdáj.* Grajujína potrebuje vsák dán 24 lótov ηúkra, kólěko ga je tréba za 2 měs-ηa als 60 dní?

Wtětěv

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: right;">nágla.</td> <td style="width: 80%;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">24</td> <td style="text-align: right;">60 dni</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">16</td> <td style="text-align: right;">30</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">8</td> <td style="text-align: right;">15</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">45 lb.</td> <td></td> </tr> </table>		nágla.		24	60 dni		16	30		8	15			45 lb.		<div style="border-left: 1px solid black; border-right: 1px solid black; height: 100%;"></div>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: right;">pouásna.</td> <td style="width: 80%;"></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">24</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">60</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">32</td> <td style="text-align: right;">1440</td> <td style="text-align: right;">45 lb.</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">160</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">"<!--"-->"<!--"-->"<!--"-->"<!--"-->"</td> <td></td> </tr> </table>		pouásna.			24			60		32	1440	45 lb.		160			" " " " " " " " "	
	nágla.																																		
24	60 dni																																		
16	30																																		
8	15																																		
	45 lb.																																		
	pouásna.																																		
	24																																		
	60																																		
32	1440	45 lb.																																	
	160																																		
	" " " " " " " " "																																		

Odgóvor: 45 lb.

96. *Navdáj.* Péya veləηęga popírja je po 10½ kr., kólěko ga búkve velájo?

Wtétov

		hítva.	
10	}	24	
		gl. 4	12
$\frac{1}{2}$	}	4	
		gl. 4	12

		kèsna.	
		24	
		$10\frac{1}{2}$	
		240	
		12	
		600	250
			4 gl.
			12 kr.

Odgóvor: 4 gl. 12 kr.

Opómba: Túkejwne wtévilbe po razkólz, in kar we príde od ne, právejo *Lávka wtétov*.

§. 163. Kedar imá drobíx zráven sébe túdz debelíx, ve kterzga bo potlej drobíx tréba zdebelítz, postavem, ze so zráven krájnerjev túdz goldínarji; tákrat nakládamo nar préd za debelíxem, potlej wtéjemo drobíx, na konze pa skládke skládamo,

To káxejo tele perlíke:

97. *Navdáj.* Po yim príde kós plátna, ke ga je vátel po 1 gl. 45 kr.?

Wtétov

		hítva.	
45	30		
30	15		
15	7. 30		
	52. 30		
	gl. 52. 30		

		kèsna.	
		gl. 1.	45.
		60	
		105	
		30	
		600	3150
			52 gl.
		15	
		30	

Odgóvor: 52 gl. 30 kr.

98. *Navdáj.* Vátel sákna velá 7 gl. 24 kr., kólako ga bo velálo 24 vátlov?

Wtétov

	perhítna.	
24	24	
12	gl. 168.	—
12	4. 48	
	4. 48	
	gl. 177. 36	

	neparhítna.
gl.	7. 24.
	60
	444
	24
	1776
	888
60	1065 (6) 177 gl.
	46
	„45
	„36 kr.

Odgóvor: 177 gl. 36 kr.

§. 164. Prédén drúge parhítleje predse vzámemo, we réyemo:

1. Razkládaneŋ in razkládaveŋ 3' enákem wtevílam nakladáje als razkladáje, ne pregáne-mo kolekrátleja. To je bzló we reyéno.
2. Kzdar imata razkládaveŋ in razkládaneŋ storívŋe, ostáne kolekrátlej nespremenèn, ye razkládaveŋ in razkládaneŋ storívŋe 3' enákim wtevílam razkládamo, nóve storívŋe po tém nakládamo, in pa razkládamo; lej tóle razkládav:

razkládavēη 12	razkládanēη 360	razklád 30
-------------------	--------------------	---------------

in utvīla vž svoje storívne razdjáne:

3.	4	30.	12	
skrájwane	4	10.	12	
1		10.	3	30 razklád.
		30		

Té obé postáve ste korenak veliko prhítlejev, kedar se snídejo nakládve ž razkládvanje.

§. 165. Kedar navdáj imá vž sébz nakládve sprímkanēh utvīl, in naklád nam je razkládatē ž nakládam utvīla enáηega prímka; ž utétv polájwamo ravnáje takóle:

1. Razkládanjeve storívne píwemo énzga pod drúzega, na desne stránē jim potegnemo pokonno yérto, ktere poréjemo *verixnēηa*, vsému zapísku pa *veríga*.
2. Na léve stránē verixnēηe zapíwemo razkládavjeve storívne énzge pod drúzega. Té léve stránē, kjer so razkládavjeve storívne, poréjemo *razkládavjeva strán*; desne, kjer so razkládanjeve storívne, pa *razkládanjeva strán*.
3. Láhko vídēmo, de dobemò iskánē rasklád, je vse utvīla razkládanjeve strani nakládamo, in ta naklád razkládamo ž nakládam

vszħ wtvíl razkládavęeve strani. Prímek pa razkládu dájo navdájeve svojíne; ostánek zapíwemo vz dróbovske podóbe, in drób razprečemo.

4. Ko bę rádę razklád krájwę iméł, skrájwamo wtvíla obóje strani (razkládavęeve in razkládanęeve storívęe), kę se dájo z' enákem wtvílam razkládatę; to je, preęértamo obę wtvíłę, in jı razkládamo z' enákem wtvílam. Razkládke zapíwemo póleg skrájwanęh wtvíl, ale pod verígo vz rávno tísto versto.
5. Krájwamo pa takóle: enáke wtvíla vsáke strani izęértamo, zádneęh níęel ravno tóľko na vsáke stránę izbríwemo.
Véde we: bóle je krájwatę zę veęęme kákor zę mánwęme wtvíłę; in takó íęemo lálkęh storívęov, in pa na razkládavęevę stránę zlóęnega razkládavęa.
6. Enklo izpustęmò, ker vz nakládve in razkládve nęę ne premení.
7. Krájwamo pa, dökler se wtvíla na obęh stranéh krájwatę dájó.
8. Kédar se nęę veęę ne dá skrájwatę, tákrate vse dobléne wtvíla na razkládavęevę stránę nakládamo éńęga do drúzęga, de dobęmò razkládavęę; pøtlej vse na razkládanęevę stránę, de razkládanęę dobęmò. Zádneęę storęmò razkládev.
9. Nakládaje jémlemo wtvíla, kákor nam je zlóęnéje. Nakládane storívęe preęértamo.

10. To se pa samó vé, de podpíwemo énklo, kedár vse vérsta ney wtavíla ne ostáne; in túde ye razkládavæη pride veçe kàkor razkládænη, de ták razklád je drób, in po dróbovske obravnáte.
11. Rés, de po skrájwæh ne perváryvamo vselej wtavílk; pa zlájwamo se nakládev in razkládev, wtéjemo hitréje in zloænéje.

Tíle navdáji bódo réy zjasnílz:

99. *Navdáj.* Po yim je ηent Arábske ηædíke, ye je lót po 6 kr.?

Wtétav.

Zapès.	razkládavæeva	razkládænæeva	Obdélæv.	
	strán.	strán.		
	60	100	~~60~~	100
		6		6
		32		32
				g.l. 320

Wtétav brez perhítka.

$$\begin{array}{r}
 100 \\
 32 \\
 \hline
 3200 \\
 6 \\
 \hline
 6(0 | 1920(0 | 320 \text{ g.l.} \\
 \hline
 \text{,,12} \\
 \hline
 \text{,,,}
 \end{array}$$

Odgóvor: 320 g.l.

100. *Navdáj.* Někdo zaslúča vsák dán 48 kr., kolko dobí ve 4 měszech?

Wtčetv

2 60	48	2
	4	
	30	
gl. 96		

brez perhítleja.
48
30
1440
4
600   57600   96 gl.
36
,,

Odgóvor: 96 gl.

101. *Navdáj.* Po čim je poveč popírja, če ga je péča po 2 kr.?

Wtčetv

60	20	4
	24	
	2	
gl. 16		

brez perhítleja.
20
24
480
2
600   9600   16 gl.
36
,,

Odgóvor: 16 gl.

§. 166. II. *Perhítleji ve drobóvsk.*

Sáma skrájwev splowen imenivzen nájte je perhítlej ve dróbovske skládve in odkládve, družzaga perhítleja né. To je bzó ve povédano.

Alz dróbovska nakládav se dá velíkrat zlájwatz, ye námrsy obá dróba denemo vs veríge na razkládavyevo strán, imenína preyértamo, in ker sta razkládavna, na razkládavyevo strán prepíwemo. Takóle imámo oprávtz se ηéleze wtavíle, jih obójud skrájwamo, in zádneq razkládav storzmo. Zméwane drobóve prád poravnámo. Zató jih v' oklep denemo, imeníven pa únkraj veríazneq.

ηéle wtavila ne sméjo túkej dróbovske podóbe imétz, ker énkla ne gáne wtétve, bódz se alz storíven ale razkládavneq.

Navdáji bódo to zjasníle.

102. *Navdáj.* Kólzko se dá za $\frac{3}{4}$ vatla tráka, ye je vátel po $\frac{2}{3}$ gl.?

Wtétav

veríga.	$\frac{3}{4}$ $\frac{4}{4}$ $\frac{2}{4}$ <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> $\frac{3}{4}$	brez perhitleja.
2 $\frac{4}{3}$		$\frac{2}{3} \times \frac{3}{4} = \frac{6}{12} = \frac{1}{2}$
<hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> gl. $\frac{1}{2}$		

Odgóvor: gl. $\frac{1}{2}$.

103. *Navdáj.* Kólzko velá povez popírja, ye so ga búkve po $\frac{3}{4}$ gl.?

Wtétzv

veríga.

4	3	}
	4	
	20 5	
4	g.l. 15.	

brez parhítleja.

$$\frac{20}{1} \times \frac{3}{4} = \frac{60}{4} = 15 \text{ g.l.}$$

104. *Navdáj.* Kolkó znése $3\frac{3}{4}$ váta s'kna, po $10\frac{1}{3}$ g.l. vátal?

Wtétzv

veríga.

4	3	}	28 5
3	10		
	10	}	31
4	155		38 $\frac{3}{4}$ g.l.
	,,35		
	,,3		

brez parhítleja.

$$3\frac{3}{4} \times 10\frac{1}{3}$$

$$\frac{15}{4} \times \frac{31}{3} = \frac{465}{12}$$

$$12 \overline{) 465} \overline{) 38}$$

$$\underline{105}$$

$$\frac{2}{12} \overline{) \frac{3}{4} \text{ g.l.}}$$

Odgóvor: g.l. $38\frac{3}{4}$ g.l.

§. 167. Vž dróbovskž razkládva stávzmo razkládavzŋ na razkládavzevo strán verícnzŋe, razkládanzŋ pa na razkládanzevo. Potlej zimenívŋamo méwane drobóve. Imenívŋe prepíwemo na úno strán, zató, de drobóvž prídejo iz veríge, in de naméstž drobóv nastópžjo ŋéle

ustavila brez premembe kolokrateleja. Veriga se razdeva, kakor vs nakladva.

Perlika bo to skazala.

105. *Navdaj.* Če se sládke skórje $3\frac{3}{4}$ lb. dobi za $28\frac{1}{8}$ gl., po čim je libra?

Wtétzv

veriga.		brez perhítleja.
$3\frac{3}{4}$	$28\frac{1}{8}$	$28\frac{1}{8} : 3\frac{3}{4}$
$\frac{25}{8}$	$\frac{225}{4}$ 15	$\frac{225}{8} : \frac{15}{4}$
2	15	$\frac{225}{8} \times \frac{4}{15} = \frac{900}{120}$
2	15	1200 9000 7 gl.
		$\frac{6}{12} \frac{1}{2} \text{ gl.}$

Odgóvor: $7\frac{1}{2}$ gl.

§. 168. Ako hóyemo poskúszta, če je veriga prav zapísana in zdélana; jo spet zapíwemo, in denemo nájdens razklád na razkládavčevu strán. Če je prav storjena, še dáste obé strani med sabój takó dólgo krájvatz in razdevatz, de se vse údje brez ostánka razdenejo.

Skúwna préjwneza navdája 105. bz bila tákale:

Zapás.

$$\begin{array}{r|l}
 3\frac{3}{4} & 28\frac{1}{8} \\
 7\frac{1}{2} & \\
 \hline
 15 & 225 \\
 15 & 4 \\
 8 & 2
 \end{array}$$

medsábójin razdèv.

$$\begin{array}{r|l}
 15(3\frac{3}{4}) & 28\frac{1}{8} \\
 15(7\frac{1}{2}) & 4 \\
 28 & 2
 \end{array}$$

Vsa údje se med sábój razdenejo als pobótajo, veríga je bala tãdèj prav wtéta.

§. 169. Velíkrat se dá nakládèv polájwatz, ye je éden als sta obá storívna méwana drobóva, als ye so per ηελίnah stojeuz drobóva als zlóxna, als se dájo razkláts vs zlóxne drobóve.

Táke storívne podpírèmo enga drúgemu, kàkor vs razkól-h, nakládamo vse déle spódnèga storívna, in skládamo dobléne posebne nakláde. Dobléne nakládove drobóve ráds prénej vs mánwz prímek denemo. Ye je ktera storívnon nezlóxan drób, ga razkólemo vs zlóxne.

Navdáji naj to zjásnejo.

106. *Navdáj.* Vátel plátna je po $1\frac{1}{4}$ gl., kólzko znése $12\frac{1}{2}$ vátla?

Wlétèv

sa perhítlem.

$$\begin{array}{r}
 12\frac{1}{2} \text{ vat.} \\
 1\frac{1}{4} \\
 \hline
 12. \quad 30 \\
 3. \quad 7\frac{1}{2} \\
 \hline
 \text{gl. } 15. \quad 37\frac{1}{2} \text{ kr.}
 \end{array}$$

brez perhítleja.

$$\begin{array}{r}
 12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4} \\
 \hline
 25 \quad 5 \quad 125 \\
 \frac{2}{4} \times \frac{5}{8} = \frac{125}{8} = 15\frac{5}{8} \text{ gl.}
 \end{array}$$

Odgóvor: 15 gl. $37\frac{1}{2}$ kr.

107. *Navdáj.* Vátel sèkna je po $15\frac{3}{4}$ gl. kolèko znése $4\frac{1}{2}$ vátla?

Utétev

sz perhítlejem.

$$\text{gl. } 15\frac{3}{4} \left. \begin{array}{l} \frac{1}{2} \\ \frac{1}{4} \end{array} \right) \frac{1}{4}$$

$$\begin{array}{r} \frac{4\frac{1}{2}}{\text{gl. } 60} \\ 2 \\ 1 \\ 7. 30 \\ 22\frac{1}{2} \end{array}$$

$$\text{gl. } 70. 52\frac{1}{2}$$

brez perhítleja.

$$15\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{2}$$

$$\frac{63}{4} \times \frac{9}{2}$$

$$\frac{567}{8} = 70\frac{7}{8} \text{ gl.}$$

Odgóvor: 70 gl. $52\frac{1}{2}$ kr.

108. *Navdáj.* Mera drážzega vína je po gl. $2\frac{3}{4}$, kólèko je za $7\frac{3}{4}$ mere pláyata?

Utétev

sz perhítlejem.

$$\begin{array}{l} 7\frac{3}{4} \left. \begin{array}{l} \frac{1}{2} \\ \frac{1}{4} \end{array} \right) \frac{1}{4} \\ 2\frac{3}{4} \left. \begin{array}{l} \frac{1}{2} \\ \frac{1}{4} \end{array} \right) \frac{1}{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{gl. } 14. \\ 1. 30 \\ 3. 30 \\ 1. 45 \\ \text{— } 15 \\ 7\frac{1}{2} \\ 7\frac{1}{2} \\ 3\frac{3}{4} \end{array}$$

$$\text{gl. } 21. 18\frac{3}{4}$$

brez perhítleja.

$$2\frac{3}{4} \times 7\frac{3}{4}$$

$$\frac{11}{4} \times \frac{31}{4} = \frac{341}{16}$$

$$16 \overline{) 341} \overline{) 21} \text{ gl.}$$

„21

„5

60

$$16 \overline{) 300} \overline{) 18} \text{ kr.}$$

140

$\frac{12}{16} \overline{) \frac{3}{4}}$

Odgóvor: 21 gl. $18\frac{3}{4}$ kr.

§. 170. III. *Perhít.leji ve tristávke.*

Iz vsáke obérnene tristávke prestavláje ktero nenéh permer naredamò líyno; tedèj vídemo, de perhít.leji líyne tristávke túdz velájo obérnenez, ye jo denemo na líne.

Ve líyne in políyenz tristávke je védzta nar préd tóle:

1. Ye je tristávken pèrvz ud enánzega prímka sz tretjim, in je énkla; nájdemo yetértz ud, ye nakládamo drúgz ud sz tretjim. Táke tristávke so nakládve.
2. Ye je tristávken drúgz ale tretji ud énkla; je razkládév.
3. Ye je tristávka zgól nakládév ale razkládév; so ji dóbrz vsz perhít.leji, kar smo jih od te obóje utevílbe réklz. Rávno popréj dáne perlíke se opírajó na táko tristávko, ké vz neh skríta tzyí.

§. 171. Ye né vz tristávke nobèn ud nenánzega prímka, vz táke veríxnezno med pèrvz in drúgz ud zayértamo.

Ye sz pèrvz in tretji ud nésta énzega prímka, tàkrat zdrobzomò veqz prímek vz mánwzga sz tém, de drobívzèñ veqzemu na negóvo strán zapíwemo, in mu ga dámo vz storívzèñ.

Kzdar bz utegníl yetértz ud veqz prímek dobítz, kàkor je drúzega, tàkrat zapíwemo drobívzèñ veqzga prímka na razkládavqzovo strán.

Verígo obravnámo, kàkor smo ze réklz, in kàkor tele perlíke kázejo:

109. *Navdáj.* Kóleko se dá za 5 vátlov plátna, ye je kós. 30 vátlov za 57 gl.?

Wtétov

sz perhítlem.	
6 30	57
	8
	9 $\frac{1}{2}$ gl.

brez perhítlemja.	
v. gl.	v. gl.
30 : 57 = 5 : X	
	5

300	285	9 $\frac{1}{2}$ gl.
	150	1 $\frac{1}{2}$

Odgóvor: 9 $\frac{1}{2}$ gl.

110. *Navdáj.* Če je védro drážaga vína po 32 gl., za kólko se ga dobí 8 bokalov?

Wtétov

sz perhítlem.	
5 40	32
	8
	6 $\frac{2}{7}$ gl.

brez perhítlemja.	
b. gl.	b. gl.
40 : 32 = 8 : X	
	8

400	256	6 $\frac{2}{7}$ gl.
	160	2

Odgóvor: 6 $\frac{2}{7}$ gl.

111. *Navdáj.* Če $\frac{3}{4}$ nenta móunatega ~~nú~~ kra-velá 240 gl., za kólko se ga dobí 12 $\frac{1}{2}$ lb.?

Wtétov

sz perhítlem.	
3	
4	
4 300	240 80 40
2	12 $\frac{1}{2}$ 25
	4
	gl. 40.

Odgóvor: 40 gl.

brez perhítlemja.		
nt. gl.	lb. gl.	
$\frac{3}{4}$: 240 = 12 $\frac{1}{2}$: X		
	12 $\frac{1}{2}$	
	480	
	24	
	120	
75	3000	40 gl.

””””

§. 172. Verh nakládveneh in razkládveneh navdájev we dvá naklúyka povémo:

I. Če je pérve ud énkla, délamo takóle:

1. Če je tretji ud debeljiga prímka ko pérve, ga zdrobemò vs prímek pérvega úda, in navdáj obwtéjemo ze nakládvejjo.
2. Če je vs tretjim úda we kterz mánwe prímek, ga razkólemo vs zlóxne drobóve debeljiga prímka, in skládke skládamo.
3. Če drobnéji prímek trétjiga úda né drób pérvega úda, takrat parvzámemo tólzko enot, de so zlóxen drób debeljiga prímka, in de drobnéji je zlóxen drób debeljiga. Preqértamo pa tístz skládzk, kterzga smo wtélz samó vs pomóuy drobnéji prímek nájtz, to je, *pomóuyek*.
4. Túdz drúgz úd, vs kterzga míslamo wtétz yetértzga, rádiz razkólemo, ye néma zgot enot.

Tém vodívneznam bódo perlíke jasno to dále.

112. *Navdáj*. Vátel sèkna je po 10 gl. 45 kr., kóleko se bo dálo za $3\frac{1}{4}$ vátla?

Wtétov

se parhítlejem.			
v.	gl.	kr.	v.
1 :	10.	45	= $3\frac{3}{4}$: X
	3 $\frac{3}{4}$)		$\frac{1}{2} \frac{1}{4}$) 45
30		—	30
	1,	30	15
	—	45	
	5.	$22\frac{1}{2}$	
	2.	$41\frac{1}{4}$	
gl. 40.		$18\frac{3}{4}$	

brez parhítleja.			
v.	gl.	v.	gl.
1 :	$10\frac{3}{4}$	=	$3\frac{3}{4}$: X
	$\frac{4^3}{4} \times \frac{1^5}{4}$		
			43
			15
			215
			43
			16 645 40 gl.
			»»» $\frac{5}{16}$

Odgovor: 40 gl., $18\frac{3}{4}$ kr.

113. *Návdáj.* Bokál vína je po 40 kr., za kóleko se ga dobí 3 védra?

Wtétov

se parhítlejem.		
b.	kr.	v.
1 :	40	= 3 : X
ale brez nastáve:		
40		3 v.
		120 b.
30		
10		
	gl. 60	
	20	
	gl. 80	

brez parhítleja.		
b.	kr.	v.
1 :	40	= 3 : X
		40
		120
		40
		600 4800 80 gl.
		»»»»»
		Odgovor: 80 gl.

114. *Návdáj.* Kós plátna je za 50 gl. 30 kr., za kóleko bódo 3 kóse in $1\frac{1}{2}$ válla?

Wtétuv

se perhítlejem.

k. gl.	k. v.	
1 : 50. 30 = 3. 1½ : X		
3		
150 —		
1. 30		
pom. 8. 8		
1. 41		
— 50½		
gl. 154	1½ kr.	

brez perhítleja.

k. gl. kr.	k. v.	
1 : 50. 30 = 3. 1½ : X		
30	30	
2 3030	91½	
60	183	
9090		
2424		
303		
600 5544900 9241 154	60 kr. gl.	
,,14	32	
,,24	,,24	
,,9	,,1 kr.	
¾ ½ kr.		

Odgovor: 154 gl. 1½ kr.

6. 173. Če prve tristávkén ud né énkla, pa vénder enáko sprímkano wtavílo; tákrať wtéjemo, kákor popréj, in kákor bž énkla belá prve ud, in nájdene naklád razkládamo se prvem údam, de znésak nájdemo.

115. *Navdáj.* Če se 3 vátle sákna dobí za 42 gl. 30 kr., za kólako se ga dobí 27½ vávla?

Wtétuv

s2 parhítlejem.

$$\begin{array}{r}
 \text{v. gl. kr.} \quad \text{v.} \\
 3 : 42. 30 = 27\frac{1}{2} : X \\
 \underline{27\frac{1}{2}} \\
 294 \\
 84 \\
 13. 30 \\
 21. 15 \\
 \hline
 1168. 45 \\
 3 \overline{) 1168. 45} \\
 \text{gl. 389. 35 kr.}
 \end{array}$$

brez parhítleja.

$$\begin{array}{r}
 \text{v. gl. kr.} \quad \text{v.} \\
 3 : 42. 30 = 27\frac{1}{2} : X \\
 \hline
 6 \quad \underline{60} \quad \underline{55} \\
 2550 \\
 \underline{55} \\
 12750 \\
 \underline{1275} \quad 60 \text{ kr. gl.} \\
 6 \overline{) 140250} \mid \overline{23375} \mid 389 \\
 \underline{,,20} \quad \underline{,,53} \\
 \underline{,,22} \quad \underline{,,57} \\
 \underline{,,45} \quad \underline{,,35 \text{ kr.}} \\
 \underline{,,30} \\
 \text{,,}
 \end{array}$$

Odgóvor: 389 gl. 35 kr.

O p ó m b a. Znések blagá preutéváje s2 navdámo ηéno, po yim de je ηent, líbra, lóť, vátel i. t. d. in vpráwamo, kólzko de znése tólzko in tólzko blagá. Tó s2utévamo po dozďáneh ravnáleh, samó de ηéle tristávkzane podóbe ne napisújemo. Perlíke to skáxejo:

116. *Navdáj.* ηent svínna je po $51\frac{1}{2}$ gl. za kólzko ga bo 1843 lb?

Wtétav

1843 lb.?

 $51\frac{1}{2}$

1843

9215

 $921\frac{1}{2}$

949,14 $\frac{1}{2}$

60

8,70 kr. to je 9 kr.

Odgovor 949 gl. 9 kr.

117. *Navdáj.* Rent kréde je po 43 grówen, za kólko se je dobí 6294 lb.?

Wtétav

6294

43

18882

25176

2706,42 gr.

---

gl. 135. 6 gr.

Odgovor: 135 gl. 18 kr.

118. *Navdáj.* Védro sladíne je po $24\frac{3}{4}$ gl., za kólko se je dobí $12\frac{7}{8}$ véder?

Wtétav

$$\begin{array}{r}
 12 \frac{7}{8} \text{ v.} \\
 24 \frac{3}{4} \text{ g.l.} \\
 \hline
 48 \text{ —} \\
 24 \\
 \begin{array}{l}
 6 \text{ —} \\
 3 \text{ —}
 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} 6 \\ 3 \end{array}} \right\} \frac{1}{2} \frac{1}{4} \\
 \begin{array}{l}
 12 \text{ —} \\
 6 \text{ —} \\
 3 \text{ —}
 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} 12 \\ 6 \\ 3 \end{array}} \right\} \frac{1}{8} \frac{2}{8} \frac{4}{8} \\
 \text{— } 45 \text{ kr.} \\
 \begin{array}{l}
 22 \frac{1}{2} \\
 11 \frac{1}{4} \\
 5 \frac{7}{8}
 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} 22 \\ 11 \\ 5 \end{array}} \right\} \frac{7}{8} \text{ od } \frac{3}{4} \text{ g.l.}
 \end{array}$$

g.l. 318. 39 $\frac{3}{8}$ kr.

Odgóvor: 318 g.l. 39 $\frac{3}{8}$ kr.

119. *Navdáj.* Če je sklenzena vína Tokáj-
na po 75 gr., za kólzko se ga dobí 12 sklenzen?

Wtétav

$$\begin{array}{r}
 75 \\
 12 \\
 \hline
 150 \\
 75 \\
 \hline
 \text{gr. } 900 \\
 \hline
 \text{g.l. } 45.
 \end{array}$$

Odgóvor: 45 g.l.

120. *Navdáj.* Lót vanílje prodájajo po $4\frac{1}{2}$
g.l., kólzko bo dátz za $16\frac{1}{2}$ lóta?

Wtétzv

16 $\frac{1}{2}$

4 $\frac{1}{2}$

64

2

8. 15

---

gl. 74. 15 kr.

Odgóvor: 74 gl. 15 kr.

121. *Navdáj.* Če je védro vína sladíne po 36 gl., za kólzko se ga dobí 24 véder in 12 bokálov?

Wtétzv,

36

24. 12

---

144 —

72 —

9 —

1. 48

---

gl. 874. 48 kr.

Odgóvor: gl. 874. 48 kr.

Opómba: Héne, kar smo jih po téhle búkvaň blágu dajáte, ráde alz poskakújejo, alz se pa bólvajo; zatórej bo uyeníku pámet svétzvala vsélej dajáte wtétz po tzdáne héné, de bo náuk rzsniyno korísten. Wtévské náuk naj se dája vsélej vz lúdskeh wtétvab.

K o n e n .

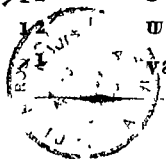

K A Z A L O.

	<i>Strán</i>
V vod.	1
Perva stáva. Káj je wtevílkatz	1
Drúga stáva. Skládew sprímkaneh wtevíl	7
Tretja stáva. Odkládew sprímkaneh wtevíl	13
Četérta stáva. Nakládew sprímkaneh wtevíl	19
Peta stáva. Drobízew	26
Šesta stáva. Razkládew sprímkaneh wtevíl	36
Zapopádka od drobów	43
Sedma stáva. Debelítev	55
Osmá stáva. Wtíra wtétbe wz nesprímkaneh wtevíleh	57
Deveta stáva. Drobówz	63
Deseta stáva. Permere, spermere, prósta, líqna in neliqna tristávka wz ηelínah in drobówz	87
Enájsta stáva. Perhítleji wz wtétbah	107
I. Perhítleji wz wtíreh wtétbah sprímkaneh in nesprímkaneh wtevíl.	108
II. Perhítleji wz drobówz	127
III. Tristávkenz perhítleji	133

P O P R A V A.

<i>Stran</i>	<i>versta</i>	<i>berz:</i>
24	4	storíwηov
43	6'	enáηeh délov
44	1	3' imeníwηam
81	12	3 + 4
86		westnajstínke
100		wz spermerah,

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

CCBI.S 8

00000320976